

# ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

## Η ΠΑΙΔΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

«Ο Θεσσαλός Φιλόνικος έφερε στον Φίλιππο το άλογο, τον Βουκεφάλα, και ζητούσε δεκατρία τάλαντα. Κατέβηκαν στην πεδιάδα να τον δοκιμάσουν. Τον βρήκαν άγριο και ανεκπαίδευτο: δεν άφηνε να τον καβαλήσουν, αντιδρούσε άσχημα ακούγοντας τη φωνή των συντρόφων του Φιλίππου και σηκώνόταν για να χτυπήσει τους πάντες. Ο Φίλιππος θύμωσε. Πρόσταξε να πάρουν από μπροστά του το άλογο που ήταν πολύ άγριο και απείθαρχο. Ο Αλέξανδρος ήταν παρών. “Τι άλογο χάνουν!” είπε. “Δεν μπορούν να το ημερέψουν, επειδή δεν έχουν κατανόηση και θάρρος”. Στην αρχή ο Φίλιππος σιωπούσε. Αλλά καθώς ο Αλέξανδρος, όσο περνούσε η ώρα, γινόταν πιο παράφορος, ο Φίλιππος είπε: “Επικρίνεις τους μεγαλυτέρους σου, επειδή ξέρεις περισσότερα ή είσαι πιο ικανός να κουμαντάρεις ένα άλογο;” Ο Αλέξανδρος απάντησε: “Πάντως αυτό το άλογο μπορώ να το κουμαντάρω καλύτερα από τον καθένα!” “Και πώς θα πληρώσεις την αυθάδειά σου, αν δεν τα καταφέρεις;” Εκείνος απάντησε: “Θα σου πληρώσω την αξία του αλόγου!” Μια έκρηξη γέλιου ακολούθησε. Μετά, ρυθμίστηκαν οι όροι του στοιχήματος και ο Αλέξανδρος πλησίασε το άλογο, το έπιασε από το χαλινάρι και γύ-



ρισε το κεφάλι του προς τον ήλιο, επειδή κατάλαβε ότι το ζώο τρόμαζε βλέποντας την ίδια τη σκιά του να πάλλεται μπροστά του.

Για λίγο, ο Αλέξανδρος βάδιζε δίπλα στο άλογο και το χάιδευε. Μετά, βλέποντας ότι ήταν ζωηρό και πρόθυμο, ήρεμα άφησε το χιτώνα του να πέσει κάτω, πήδησε στη ράχη του και κάθισε με ασφάλεια. Για λίγο συγκρατούσε το άλογο, ελέγχοντάς το με το χαλινάρι, αλλά χωρίς να του πιέζει το στόμα και να το τραβάει. Όταν είδε ότι το άλογο είχε απαλλαγεί από το φόβο και ήταν έτοιμο να τρέξει, το άφησε παρακινώντας το με σταθερή φωνή και πιέζοντας την κοιλιά του με τα πόδια του. Στην αρχή, όσοι πλαισίωναν τον Φίλιππο είχαν αγωνία και ήταν σιωπηλοί. Όμως, όταν επέστρεψε με το άλογο που τριπόδιζε σωστά, περήφανος και θριαμβευτής, όλοι επευφήμησαν. Λένε ότι ο πατέρας του, γεμάτος χαρά τον φίλησε, μόλις ξεκαβαλίκεψε και είπε: "Τιε μου, ζήτα βασίλειο αντάξιό σου. Η Μακεδονία δεν σε χωρεί!"».

Κατά την εκτίμηση των πηγών που έχω κάνει, χρωστάμε αυτήν τη ζωντανή αφήγηση σε έναν αυτόπτη μάρτυρα, τον Μαρσύα Μακεδόνα, που ήταν συνομήλικος του Αλεξάνδρου και πολλά χρόνια αργότερα έγραψε ένα βιβλίο για το πώς ο Αλέξανδρος μεγάλωσε. Σύμφωνα με το πρωτόκολλο της αυλής, ο βασιλεύς Φίλιππος και οι επιλεγμένοι εταίροι του συνοδεύονταν καθημερινά από μερικούς ακολούθους. Στην περίπτωση, ακόλουθοι ήταν ο Αλέξανδρος και ο Μαρσύας, και οι δύο στα δεκαπέντε τους χρόνια. Ο Βουκεφάλας που ονομάστηκε έτσι από μια σφραγίδα με κεφαλή βοδιού στα καπούλια του, ήταν ένας κέλης κάπου τεσσάρων ετών. Είχε μεγάλο μέγεθος και ευγενικό πνεύμα, και έτσι τον βλέπουμε να απεικονίζεται στο μωσαϊκό με τον Αλέξανδρο,



νε το πνεύμα του θεού, και λέγεται ότι η Ολυμπιάδα "πρ. ρισσότερο από άλλες ήταν αφοσιωμένη και απορροφημένη" κρατώντας ημέρα τεράστια φίδια προς τιμή του θεού. Όταν ο Αλέξανδρος ήταν στην Ασία, του σύστησε έναν ευσεβή θεράποντα που ήταν μύστης, καθώς ήταν ηίδια, της βακχικής λατρείας και της λατρείας των Αγνισαδών. Η τελευταία σχετιζόταν με τον μακεδονικό βασιλικό οίκο.

Η επίδρασή της στον νεαρό Αλέξανδρο ήταν τεραστία. Του μετέδωσε μια βαθιά θρησκευτικότητα και έκτοτε ήταν έτοιμος να αποδεχθεί τη δύναμη των θεων από πολλές θρησκείες και λατρείες σε πολλά μέρη, όπου κι αν ήταν το όνομά τους. Πάντως, απ' όσο γνωρίζουμε, δεν την ακολούθησε στις μυστηριακές λατρείες του Ορφέα και των Καβείρων. Οι δυο τους ήταν βαθύτατα συνδεδεμένοι· όπως θα έλεγε αργότερα, ένα δάκρυ της μάνας του ακύρωνε τις αμέτρητες εναντίον της κατηγορίες που περιέχονταν στα γραμμата του Αντιπάτρου, του επιμελητή. Κι όταν υπήρξε διάσταση ανάμεσα στην ίδια και στον πατέρα του, πήρε το μέρος της κι έφυγε μαζί της από την Αυλή. Πάντως, αν και εκείνη ήταν πολύ ισχυρή προσωπικότητα, ποτέ δεν κυριάρχησε επάνω του, κι όταν έγινε βασιλιάς, της προσέφερε πολλές παύσεις, αλλά σε δημόσια ζητήματα στηριζόταν στη δική Φτιάνοντας τα 14, ο Αλέξανδρος το 342 μπήκε στη πόλη των βασιλικών ακολούθων. Η ίδρυσή της έγινε ένας από τους πενήντα μένους του Αλεξάνδρου.

Φτιάνοντας τα 14, ο Αλέξανδρος το 342 μπήκε στη πόλη των βασιλικών ακολούθων. Η ίδρυσή της έγινε ένας από τους πενήντα μένους του Αλεξάνδρου.



πέγας τα τυπικά του καθήκοντα και σφράγισε τα κρατικά έγγραφα. Ειδικά, εκτελούσε τις καθημερινές θυσίες, σε αυτές που ήταν παρών, από την ηλικία των δεκαεσσάρων. Τώρα ήταν υπεύθυνος για την τέλεσή τους, εκπόσωτος του κράτους και της βασιλικής οικογένειας που είχε ιδιαίτερη λατρεία στον Ηρακλή Πατρώο, δηλαδή στον Ηρακλή ως γενάρχη των Τημενιδών. Στο διάστημα αυτό συνέβη εξέγερση των Μαιδών στην κοιλάδα του Στρυμόνα. Ο Αλέξανδρος την κατέσβελε ως διοικητής των μακεδονικών δυνάμεων. Κατέλαβε την πρωτεύουσά τους, έδωσε τους κατοίκους, και επανέδωσε την πόλη ως “Αλεξανδρούπολη” με ανάμεικτο πληθυσμό Μακεδόνων, Ελλήνων του νότου και Θρακών. Έτσι, εμφανίζεται να ακολουθεί το παρόδειγμα του πατέρα του, που έφερε Μακεδόνες εποίκους στην ελληνική πόλη Κερνίδες και τη μετονόμασε “Φίλιπποι”. Η έγερση του Αλεξάνδρου χωρίς αμφιβολία είχε την αιτιολογία στην κεντρική Θράκη στο τέλος του 341. Μια τέρας και γιος ομνοούσαν Φίλιππούλη. Προφανώς, παλαιότεροι του 338 ο Αλέξανδρος και οι συνομήλικόι του αποφοίτησαν. Ήταν στα δεκαοκτώ και ήδη ασχολούνταν, παρόμοια σταδιοδρομία τους. Η σχολή των στεγών στη Βιτροβιανή Αγγλία, ήταν διάσημη ως κέντρο εκπαίδευσης μεγάλων όπως το Ίτον και το Γουίντσεστερ των κατόλων και κυβερνητών και στρατηγών. Όσοι θύμαρταν. Άλλοι, σαν τον Αρταγό, που δεν είχαν τα θύμαρτα, υπάλληλοι. Ο Αλέξανδρος του βασιλιάς.

Το καλοκαίρι του 338 ο Αλέξανδρος και οι συνομήλικόι του αποφοίτησαν. Ήταν στα δεκαοκτώ και ήδη ασχολούνταν, παρόμοια σταδιοδρομία τους. Η σχολή των στεγών στη Βιτροβιανή Αγγλία, ήταν διάσημη ως κέντρο εκπαίδευσης μεγάλων όπως το Ίτον και το Γουίντσεστερ των κατόλων και κυβερνητών και στρατηγών. Όσοι θύμαρταν. Άλλοι, σαν τον Αρταγό, που δεν είχαν τα θύμαρτα, υπάλληλοι. Ο Αλέξανδρος του βασιλιάς.



πολεμικό του άλολο, τον Βουκεφάλα, ως ατρόμητος κυνηγός, και ως αντικαταστάτης του βασιλιά. Το μέλλον του ήταν εξασφαλισμένο και είχε κάθε προσδοκία ότι κάποια μέρα στο μέλλον θα τον επέλεγε η Συνέλευση των Μακεδόνων ως βασιλιά.

Μια πτυχή του χαρακτήρα του, που πρέπει να τονισθεί, είναι η θρησκευτική του πίστη. Από την παιδική ηλικία συμμετείχε στη λατρεία του Ηρακλή Πατρώου, που ήταν γιος του Δία και μιας θνητής, ενώ από τη μεριά της μάνας του, η καταγωγή του ήταν από τον Αχιλλέα, που ήταν παιδί μιας θεάς, της Θέτιδας, και ενός θνητού, του Πηλέα. Στο αίμα της μάνας του έτρεχε επίσης το αίμα δύο παιδιών του Πηδίου, ενός γιου και μιας κόρης. Για τον Αλέξανδρο, ο Ηρακλής και ο Αχιλλέας δεν ήταν φάρμακα ποιητικής φαντασίας αλλά πραγματικά πρόσωπα, που περρίμεναν από τους απογόνους τους να διατρέψουν ως πολεμοτές και ως ευεργέτες της ανθρωπότητας. Έλπιζε να τους ανταγωνιστεί και να τους ξεπεράσει. Μεγάλωνε μέσα σε μια ατμόσφαιρα που του ενέπνεε πίστη στους ολύμπιους θεούς. Καθημερινές θυσίες μαζί με τον πατέρα του, συμμετοχή σε θρησκευτικές τελετές, δίπλα στο θρόνο του Δία στον Όλυμπο, μέσα στον βαθύτατα θρησκευόμενο μακεδονικό λαό. Τα νομίσματα του πατέρα του έδειχναν μια αφοσίωση στον Δία, στον Απόλλωνα και στον Ηρακλή. Καθώς ο ίδιος ο Αλέξανδρος μεγάλωνε, είχε την ευκαιρία να δει τον πατέρα του θριαμβευτή, ως υποστηρικτής του Απόλλωνα, σε έναν ιερό πόλεμο. Έλπιζε επίσης ότι οι θεοί θα του ενέπνεαν μεγάλα έργα και ότι θα διέπρεπε στην υψιγεία τους.



είχε φεθθεί με εχθρικό τρόπο και για να δρώσει ενάντια στην Αθήνα, με την οποία ήταν ακόμη σε εμπόλεμη κατάσταση. Οι πρέσβεις που έστειλε στη Θήβα δεν είσπραξαν αποτέλεσμα όπως οι πρέσβεις της Αθήνας. Παραβιάζοντας τις συνθήκες, η Θήβα ενώθηκε με την Αθήνα και πήρε το μέρος της Άμφισσας. Ο Φίλιππος δοκίμασε πάλι να απελευθερώσει τη συζήτησή του με ειρήνη, αλλά μάλιστα. Η αποφασιστική μάχη έγινε στη Χαιρώνεια της Βοιωτίας, τον Αύγουστο του 338. Ο στρατός της Βοιωτίας, της Αθήνας, των Μεγάρων, της Κορίνθου και της Αχαΐας ήταν κάτω των 35.000. Οι Μακεδόνες και οι σύμμαχοί τους ήταν κάτω των 40.000.

Ο Αλέξανδρος, επικεφαλής του ιππικού των εταίρων, έστρεψε τη σκηνή του κοντά στον ποταμό Κηφισό. Όταν η στρατηγική του πατέρα του δημιούργησε ένα χάσμα στην αντίπαλη φάλαγγα, ο Αλέξανδρος εφόρμησε μέσα στο ρήγμα και εκεί ηγήθηκε στην επίθεση ενάντια τον Ιερό Δόχο των 300 Θηβαίων. Η μακεδονική νίκη ήταν πλήρης. Στη Θήβα συμπεριφέρθηκαν σκληρά, επειδή παραβίασε όρκους. Η Αθήνα αντιμετώπιστηκε με μεγαλοφυΐα. Ο Αλέξανδρος τέθηκε επικεφαλής τιμητικής φρουράς που μετέφερε την τέφρα των Αθηναίων πεσόντων στην Αθήνα — μια μοναδική τιμή προς ηττημένο εχθρό — καθώς και τους 2.000 Αθηναίους αιχμαλώτους που ελευθερώθηκαν χωρίς λύτρα. Καθώς ο Φίλιππος προήλκυε προς την Πελοπόννησο, οι εχθροί του υποτάσσονταν και οι σύμμαχοί του βρίσκονταν σε αγανάκηση. Η Σπάρτη, μόνη της, ήταν ανυπεράσπαστη. Εξήγησε τη χώρα της και παρέδωσε μεγάλες περιοχές στους σπάρτες. Πάντως δεν έκανε επίθεση στην πόλη. Επί-Θήβα και στην Αιφωρία. Εντωμεταξύ η σύνοδος των



# ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

## Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΤΑ ΘΕΡΟΠΟΙΕΙ ΤΗ ΘΕΣΗ ΤΟΥ

### 1. Η διαδοχή και η δίκη των συνωμοτών

Η θέα του πατέρα του, ενώ τον σκότωνε ένας σωματοφύλακας, πρέπει να κυνηγούσε τον Αλέξανδρο στην υπόλοιπη ζωή του. Η ανάμνηση αυτή του έδινε τη μόνιμη αίσθηση ότι κινδύνευε να δολοφονηθεί. Εξάλλου ήταν ήδη ισχυρό το γεγονός ότι ένας βασιλιάς δεν μπορούσε να εμπιστευτεί μήτε έναν εκλεγμένο σωματοφύλακα. Εκείνη την ώρα, η άμεση προτεραιότητα ήταν η εκλογή βασιλιά. Καθώς πολλοί άνθρωποι συγκεντρώθηκαν ένοπλοι στο θέατρο από γύρω, λειτούργησαν ως συνέλευση, ενώ το σώμα του Φιλίππου ήταν εκεί, μάρτυρας των διαδικασιών. Προήδρευε ο Αντίπατρος, ο πιο επιφανής φίλος του Φιλίππου. Η εκλογή δεν ήταν εκ των προτέρων δεδομένη, επειδή ήταν γνωστό ότι υπήρχε κάποια αποδοχή στις απαιτήσεις του Αμύντα, που υπήρξε βασιλιάς ως ανήλικος από το 359 έως το 357, και επίσης υπήρχαν οι γιοι του Αεγόπου, βασιλιά από το 397 έως το 394. Οι εταίροι συστειρώθηκαν γύρω από τον Αλέξανδρο.

Ένας από αυτούς, ο Αλέξανδρος Ανγκηστής, γιος του Αεγόπου, ήταν ο πρώτος που φώναξε “Αλέξανδρος, γιος του Φιλίππου” και η συνέλευση εξέλεξε τον Αλέ-



ξανδρο θριαμβευτικά. Οι εταίροι φόρεσαν τους θώρακές τους και οι Μακεδόνες χτύπησαν τις λόγχες τους πάνω στις ασπίδες τους, ενώ ο νέος βασιλιάς κατευθύνθηκε στα ανάκτορα.

Ο Αλέξανδρος ήταν δεινός ρήτορας. Όταν οι Μακεδόνες του πήραν τον όρκο πίστης, απευθύνθηκε προς αυτούς και τους διαβεβαίωσε ότι θα συνέχιζε την πολιτική του πατέρα του, ενώ ζήτησε από τους πρέσβεις της υπόλοιπης Ελλάδας να δείξουν και προς τον ίδιο την ίδια καλή θέληση που έδειξαν προς τον Φίλιππο. Η πρόωγη του ενέργεια ήταν να συστήσει ανάκριση, ώστε να διερευνηθούν οι συνθήκες της δολοφονίας. Γρήγορα φανερώθηκε το προσωπικό κίνητρο του Πανσανία. Είχε αρχίσει από μια ομοφυλοφιλική σχέση ανάμεσα στον ίδιο και σε έναν ακόλουθο. Τέτοιες υποθέσεις ήταν ατομικές όσο και οι ετερόφυλες σχέσεις, συχνά μιληγμένες μεταξύ τους, και αποτελούσε μέρος μιας στρεβλωτικής παράδοσης που εκκίνη την περίοδο θεωρούσε τους Θηβαίους του Ιερού Λόχου ως “ζεύγη εραστών”. Όταν η υπόθεση φανερώθηκε, ο Πανσανίας ξεφτέλισε τον νεαρό που εμπιστεύτηκε τον Άταλο και του εκμυστηρεύτηκε ότι θα αυτοκτονούσε, πράγμα που έκανε στη μάχη εναντίον του Πλευρία, το καλοκαίρι του 337. Ο Άταλος εκδικήθηκε το θάνατό του καλώντας τον Πανσανία σε δείπνο, όπου τον μέθυσε κι έβαλε να τον βιάσουν μερικοί δικοί του άνθρωποι. Ο Πανσανίας διαμαρτυρήθηκε στον Φίλιππο που του έδωσε δώρα και προαγωγή, αλλά δεν έλαβε μέτρα εναντίον του Αττάλου. Για εκδίκηση, ο Πανσανίας σκότωσε τον Φίλιππο. Αν και οι λεπτομέρειες χωρούν πολλή συζήτηση, το τελικό συμπέρασμα είναι σωστό, αφού ο Αριστοτέλης, που ήταν παρών στη δίκη, έγραψε ότι “ο Πανσανίας σκότωσε τον



του Κύννα για γυναίκα, ενώ εκείνος τον είχε στείλει πρέσβη στη Θήβα. Ήταν μεγαλύτερος από τον Αλέξανδρο και γιος ενός βασιλιά που βασίλευε πριν τον Φίλιππο. Όσοι και αν ήταν τα στοιχεία, ο Αμύντας εκτέλεσθε ως προδότης. Ήρθαν αναφορές από φίλους στην Αθήνα ότι ο Δημοσθένης δέχτηκε οικονομικές παροχές από την Περγία και ότι αλληλογραφούσε με τον Άταλο, το διοικητή του μακεδονικού πεζικού στην Ασία, με τον οποίο είχε εγκάρδιες σχέσεις. Ο Αλέξανδρος ανήσυχισε, ίσως γιατί ο Άταλος παραδέχτηκε ότι ήταν σε επαφή με τον Δημοσθένη και εκδήλωσε μετάνοια. Σε κάθε περίπτωση, αποφάσισε να τον δικάσει για προδοσία. Έστειλε έναν αξιωματικό να συλλάβει τον Άταλο και να τον σκοτώσει, ακόμη και αν αντιδρούσε: όντως αυτό συνέβη. Το σώμα του Αττάλου εκτέθηκε πιθανόν σε δίκη και καταδικάστηκε. Οι συγγενείς του Αττάλου εκτελέστηκαν. Ανάμεσά τους ήταν και η Κλεοπάτρα, που μετονομάστηκε Ευρυδίκη, και το παιδί της με τον Φίλιππο.

Μέσα στο βασίλειο ο Αλέξανδρος έκανε τέτοιες ρυθμίσεις που να κρατήσουν όσο και η προβλεπόμενη μάχη. Τελειωτά έχουν εκδοθεί επιγραφές που φανερώουν δύο πράξεις του που πρέπει να χρονολογηθούν: ένα κατά τη διάρκεια εκείνου του χειμώνα αλλά τον επόμενο, 335/4.

“Ο βασιλιάς Αλέξανδρος έδωσε στους Μακεδόνες την Καλίνδονα και τις περιόχες γύρω της”. Αυτές ήταν οι “χώρες” τριών πόλεων. Συνέχισε την πολιτική του Φιλίππου, που δημιούργησε μεγάλες “πόλεις Μακεδόνων” (ξέροντες μία, την Οισύμη, που την μετονόμασε “Φιλία”, την Απολωνία στη Μυγδονία και την μετονόμασε “Μακεδόνων”).



παίγοντας μαζί τους μερικά γυναικόπαιδα στις ράχες των αλόγων τους. Ο Αλέξανδρος κατέστρεψε την πόλη και θυσίασε στον Δία Σωτήρα και στον Ηρακλή, καθώς και στον Ιστρο που επέτρεψε τη διάβαση. Η λεία στάλθηκε με επικεφαλής δύο αξιωματικούς στο Αιγαίο.

Ο Σύνμος και οι Θράκες στο νησί έστειλαν πρέσβεις και ζητούσαν τη φιλία του Αλεξάνδρου. Τους δόθηκε, με αμοιβαίες φιλοφρονήσεις. Άλλες φυλές στο νότο ζήτησαν το ίδιο. Οι δυτικότεροι από αυτούς ήταν οι Κέλτες, κοντά στο μυλό της Αδριατικής. Σύμφωνα με τον Πτολεμαίο, ο Αλέξανδρος ζήτησε από τους πρέσβεις τους να του πουν τι φοβούνται περισσότερο. Έλατξε ότι θα του πουν “τον Αλέξανδρο!”, αλλά εκείνοι απάντησαν “φοβόμαστε μην πέσει και μας πλακώσει ο σαρωνός!”. Κανόνισε μαζί τους ένα σύμφωνο ειρήνης και φιλίας και παρτήρησε προς τους φίλους του “τι αλαζόνες που είναι οι Κέλτες!”. Για τέσσερις μήνες ο Αλέξανδρος δούλεψε εκεί σταθεροποιώντας το έργο του πατέρα του, που είχε αναγκάσει τις θρακικές φυλές να δεχτούν τη μακεδονική κυριαρχία μετά από πολλές χειμερινές και εαρινές εκστρατείες. Το κλειδί της επιτυχίας του Φιλίππου ήταν η επίδειξη στρατιωτικής υπεροχής, η απώθηση και ο διαμελισμός του αριστοκρατικού θρακικού ιππικού και η ενδυνάμωση της ειρήνης. Η εκστρατεία του Αλεξάνδρου έθετε ήδη την τελική σφραγίδα σ’ αυτήν την επιτυχία.

Η “αυτοκρατορία” των Μακεδόνων στα Βαλκάνια δεν έμοιαζε με την ηγεμονία των Αθηνών στο Αιγαίο. Οι υποτελείς φυλές ήταν αυτοδιοικούμενες, διατηρούσαν τους δικούς τους νόμους και συνήθειες και εξόπλιζαν τη δική τους πολτοφυλακή. Δεν υπήρχε επιβολή ενός κόμματος ή ενός συστήματος διακυβέρνησης, καθώς



ήταν η δημοκρατία ή η ολιγαρχία που οδηγούσε συχνά σε εμφύλιους πολέμους. Επίσης δεν υπήρχε στρατιωτική φρουρά. Ατεναντίας, κάθε φυλετικό κρατίδιο διατηρούσε τα δικά του ήθη και έθιμα, το χαρακτήρα και τον αυτοσεβασμό. Οι Μακεδόνες απαιτούσαν την παροχή συγκεκριμένου τέλους, πιθανώς το ένα δέκατο της παραγωγής, τη στρατολόγηση ανδρών και προσωπική εργασία, καθώς και την αποδοχή της μακεδονικής εξωτερικής πολιτικής. Το πανάρχαιο στις περιοχές αυτές σύστημα των ενδοφυλετικών διαμαχών και του ζην από αρπαγές αντακαστάθηκε από μια περίοδο ειρήνης και ευμάρειας, όπου οι γεωργοί έπαιξαν πολύ σπουδαίο ρόλο. Γι' αυτόν το σκοπό ο Φίλιππος ίδρυσε πολλές πόλεις σε κατάλληλα μέρη και έθεσε τέγμα στους ακήρυχτους πολέμους των Θρακών. Ο πληθυσμός των νέων πόλεων, με τη Φιλιππούπολη μεγαλύτερη σε μέγεθος, ήταν μεικτός, δηλαδή τον απάρτιζαν Μακεδόνες, νότιοι Έλληνες και οι εντόπιοι. Σκοπός τους ήταν να αναπτύξουν τη γεωργία, το εμπόριο και να διαδώσουν την ελληνική γλώσσα ως την επίσημη γλώσσα της διοίκησης. Η ανάμειξη ιδεών και πολιτισμών ήταν η αιτία αυτή που οι σημερινοί επιστήμονες αποκαλούν "εξελληνισμό". Από αυτές τις ειρηνικές συνθήκες επωφελήθηκαν και οι ελληνικές πόλεις-κράτη των θρακικών ακτών που "συνμήχηνσαν προθυμότερα με τον Φίλιππο" και τώρα με τον Αλέξανδρο.

Η αλλαγή που συνέβη στις ελληνικές πόλεις-κράτη ήταν τεράστια. Τώρα ο Αλέξανδρος ήλεγχε και τις δύο



νια. Οι 3.000 υπασπιστές ήταν εξοπλισμένοι, ενδεδειγμένοι, Πολεμικούς κατά φάλαγγα με τη σύριγγα. Χρησιμοποιούνταν για κάλυψη της φάλαγγας και ήταν επίσης ενθαρρυνόμενοι να χρησιμοποιούν εξόχρυση τυπικόν σπλήν, τη μεγάλη ασπίδα και δόρυ επτά πόδια. Ενώ οι φαλαγγίτες φορούσαν μεταλλικό θώρακα ή ημιθώρακα, μόνον οι αξιωματικοί των υπασπιστών ήταν πλοῦσιοι, οπλισμένοι.

Ο Αλέξανδρος ήταν επικεφαλής σε κάθε ενέργεια. Ήθελε να ξεπερνάει τους επτά σωματοφύλακες του στην μάχη, επειδή είχε ισχυρό συναγωνιστικό πνεύμα. Ενθάρρυνε το συναγωνισμό και μέσα στο στρατό του. Υπήρχε μια πρωτοκαθεδρία των εταίρων και των φίλων. Οι πιο εκλεκτές μονάδες ήταν η βασιλική ίλη του ιππικού των εταίρων, η βασιλική φρουρά των Μακεδόνων (οι αποκαλούμενοι πεζεταίροι), η βασιλική ίλη των υπασπιστών και η τελευταία τάξη των βασιλικών ακολουθών. Υπήρχε η κλασική ετετηγίδα τόσο στους αξιωματικούς όσο και στους κατώτερους βαθμούς. Κάθε στρατιώτης του βασιλιά έπαιρνε όγκο υποταγής και για τις προαγωγές εξαρτιόταν από τη θέλησή του. Ο βασιλιάς ήταν το κέντρο του κόσμου τους. Ο ίδιος επιθυμούσε να δώσει σύμφωνα με τον αγαπημένο του στίχο στην *Ιλιάδα*: να είναι “μαζί καλός βασιλιάς και γενναίος πολεμιστής”.



λάβει μέρος στη μάχη, ονομαστικά: Φωκείς, Πιπταίως, Βισιότητα του μίσους τους εναντίον της Θήβας, που είχε τη σφαγιάσει τους πολίτες τους σε περισσότερες από μία περιπτώσεις. Υπήρχαν χωρίς αμφιβολία και άλλοι που απεχθάνονταν τη Θήβα για την προδοτική στάση της με την Πεοία, σύμμαχό της στο παρελθόν και τώρα. Η πλειοψηφία των αντιπροσώπων (δεν ξέρουμε πόσοι ήταν) αποφάσισε τη μοίρα της πόλης: “να ισοπεδωθεί η πόλη, να πουληθούν οι αιχμάλωτοι, να κηρυχθούν παράνομοι όλοι οι Θηβαίοι φυγάδες, να απαγορευτεί σε όλους τους Έλληνες να φιλοξενούν ή να βοηθούν Θηβαίο και να ξαναχτιστούν, μαζί με τις οχυρώσεις τους, ο Ορχομενός και η Πλάτεια”. Μετά, “σύμφωνα με την απόφαση του Συμβουλίου ο ηγεμών ισοπέδωσε την πόλη και έτοι πλημμύρισε φόβο όλους τους Έλληνες που σκόπευαν να αποστατήσουν”, δηλαδή τους ηγέτες των Αθηνών και άλλων κρατών. Αργότερα, είχε ακόμη μεγαλύτερες επιπτώσεις, καθώς σημειώνει ο Πολύβιος που γράφει δύο αιώνες αργότερα.

Ο Αλέξανδρος επέδειξε μετριοπάθεια, ενώ εκτέλεσε την καταδίκη — αυτό μνημονεύεται από αρκετές πηγές. Εξαγέθηκαν από την τιμωρία όσοι είχαν ψηφίσει εναντίον της εξέγερσης, οι απόγονοι του Πινδάρου, οι διπλωματικοί φίλοι του Φιλίππου, του Αλεξάνδρου και των Μακεδόνων, οι ιερείς και οι ιέρειες και η Τιμόκλεια. Όταν ήταν στην Ασία, μεταχειριζόταν με ηπιότητα τους Θηβαίους πρέσβεις και μισοφόρους που ήταν στην υπηρεσία των Περσών. Επίσης δεν πήρε μέτρα εναντίον αυτών που ήταν έτοιμοι να αποστατήσουν από άλλες πόλεις. Οι Αργάδες καταδίκασαν σε θάνατο αυτούς που ζητούσαν την αποστασία. Οι κάτοικοι της Ηλιδας ανα-



κάλεσαν αυτούς που είχαν εξορίσει ως μακεδονίζοντες. Οι Αιτωλοί, κατά γένος, έστειλαν πρέσβεις ζητώντας συγχώρηση. Οι Αθηναίοι, μετά από συζήτηση στη Βουλή, έστειλαν πρέσβεις να παραδώσουν την αιόφρασή τους. Έδωσαν συγκατηρήγια στον Αλέξανδρο για την ασφαλή επιστροφή του από τη βαλκανική εκστρατεία και για την τιμωρία των Θηβών. Λέγεται ότι ο Αλέξανδρος πέταξε το έγγραφο κάτω αδιασκέπτος. Πάντως σε απάντηση έστειλε ένα γράμμα (αντίγραφο του υπήρχε χωρίς αιφνιδια στις “εφημερίδες”), όπου ζητούσε την παράδοση εννέα ετώνύμων Αθηναίων, που κατ’ αυτόν ήταν ένοχοι όσο οι Θηβαίοι στασιαστές για την αποστασία, και επίσης υπεύθυνοι για την πολιτική που είχε οδηγήσει στη μάχη της Χαιρώνειας και για τις προσβολές της περιόδου του θανάτου του Φιλίππου. Ήταν να δικαστούν από το Κοινό των Ελλήνων. Η Αθήνα αντέδρασε σ’ αυτήν την αιχμαίτηση και υποσχέθηκε να δικάσει τους ανθρόπους αυτούς σε δικά της δικαστήρια. Η αντίδραση της Αθήνας έγινε αποδεκτή από τον Αλέξανδρο που ζήτησε απλώς τον Χαγίδημο, το στρατηγό που δραπέτευσε στην Περγία για να υπηρετήσει τον μέγα βασιλέα. Έτσι, η Αθήνα γλίτωσε χωρίς συνέπειες.

Έχει ενδιαφέρον το σχόλιο του Αργιανού για τη μαλακή στάση του Αλεξάνδρου απέναντι στην Αθήνα. “Μπορεί να οφείλεται στο σεβασμό του στην πόλη, ή μπορεί να οφείλεται στη βιασύνη του να εκστρατεύσει στην Ασία, χωρίς να θέλει να αφήσει στη συνείδηση των Ελλήνων υποψίες σε βάρος του”. Τόσο ο Φιλίππος όσο και ο Αλέξανδρος συμπεριφέρονταν πάντοτε στην Αθήνα με ιδιαίτερη γενναιοδωρία για λόγους που είχαν σχέση με την ειδική κάθε φορά κατάσταση. Αλλά από τη στιγμή της νίκης στη Χαιρώνεια ήθελαν να οχηματίσουν



μια ιδιαίτερη συμμαχία και συνεργασία με την Αθήνα, τουλάχιστον να εξασφαλίσουν την ουδετερότητα της. Μπορεί ένας λόγος να ήταν ο σεβασμός στην πνευματική κυριαρχία, αλλά χωρίς αμφιβολία υπήρχε και η έξω από τα αγκυροβόλιά του — ένας τέτοιος στόλος σε συνεργασία με τον περσικό, θα κυριαρχούσε στο Αιγαίο, στον Ελλήσποντο, στο Βόσπορο και στη Μαιώη. Θάλασσα και θα μπορούσε να θέσει τέγμα στη μακεδονική επέκταση.

Η Αθήνα ήταν μόνο ένα μέλος από το πρόβλημα του Αλεξάνδρου. Το κοινό των Ελλήνων ήταν ένας πολυπλούς οργανισμός που είχε γι' αυτόν τρεις πραγματικές αξίες: κρατούσε τις πόλεις-κράτη σε ειρήνη μέσα στην Ελλάδα, τις συνέδεε με τη Μακεδονία σε στενή συμμαχία και επίσης προβλεπόταν να βοηθήσει τη Μακεδονία στον πόλεμο με την Περσία. Όλοι ήξεραν ότι η ύπαρξή της και η πολιτική της ήταν εξάρτημα της μακεδονικής στρατιωτικής υπεροχής. Ο Δημοσθένης και οι ομοϊδέστες του θεωρούσαν το Κοινό των Ελλήνων ως το προσώπιο της δικτατορίας, ως άρνηση της ανεξαρτησίας της πόλης-κράτους, και παραινούσαν τους πολίτες τους να εγκαταλείψουν το Κοινό και να συμμαχήσουν με την Περσία εναντίον της Μακεδονίας. Γι' άλλους πολιτικούς, το Κοινό των Ελλήνων παρείχε το καλύτερο μέσον για συνύπαρξη με τη Μακεδονία και το ενδεχόμενο για μια έμμεκτη κοινή ειρήνη. Επιπλέον, μια επιτυχημένη εκστρατεία στην Ασία θα ελευθέρωνε τους εκεί Έλληνες και θα δημιουργούσε μια διέξοδο για τον περσιευσόμενο πληθυσμό της μητροπόλης. Σε ένα τέτοιο μεικτό κλίμα πολιτικών διχογνωμιών ο Αλεξάνδρος έπρεπε να διατηρήσει τη στρατιωτική του δύναμη στην κοινή γνώ-



μη. Κατακτώντας τη Θήβα σε λίγες ώρες, το κατάφερε αυτό με τρόπο που θα έμενε αξέχαστος. Έπρεπε τώρα να διατηρήσει την αυθεντία και τις αγκές του Κοινοῦ των Ελλήνων όχι μόνον αναθέτοντάς του την τιμωρία της Θήβας, αλλά επίσης βδίσκοντας ειδηνηκούς τρόπους, ώστε να επιστρέψουν υποπήφιοι στασιαστές στην τάξη. Έτσι, έδειξε σεβασμό στην Αθήνα ως ανεξάρτητο κράτος, ξετέρασε την πολιτική του Δημοσθένη για συνεργασία με την Περγία και περνώντας στην Ασία τον συνόδεψε μια αθηναϊκή μονάδα ως μέλος των δυνάμεων του Κοινοῦ των Ελλήνων.

Ο Αλέξανδρος βιάζοταν να έρθει γρήγορα σε κάποια συμφωνία, όχι εξαιτίας της γενναιοδωρίας επίθεσής του στη Θήβα που εξαντλήθηκε στα τείχη της, καθώς λείει ο Κλείταρχος, αλλά επειδή η μακεδονική εμπροσθοφυλακή και οι ελληνικές δυνάμεις στην Ασία είχαν υποστεί ήττες και απώλειες στο τέλος του 335 και έπρεπε να πάρει να τους ανακουφίσει όσο ταχύτερα μπορούσε. Ήταν επίσης απαραίτητο να είναι η κύρια δύναμή τους στην Ασία, για να ελέγξει τα λιμάνια του Ελληνιστίου, ειπείρς το καλοκαίρι του 334. Είχε προβλέψει χωρίς αμφιβολία, ότι, αν εμφανίζονταν οι Πέρσες στο Αιγαίο, θα επιχειρούσαν να προκαλέσουν απουσίες στα κράτη της ελληνικής ενδοχώρας και έτσι να διασπάσουν και το Κοινό των Ελλήνων. Θα ήταν σε θέση να αντιμετωπίσει αυτό το ενδεχόμενο, μόνο πείθοντας τις πόλεις-κράτη ότι σέβεται την πολιτική τους ανεξαρτησία μέσα στο πλαίσιο του Κοινοῦ. Από αυτή τη διάθεση προέχεται το ότι “δεν ήθελε να αφήσει στη συνείδηση των Ελλήνων υποψίες σε βάρος του”. Γι' αυτόν το λόγο ο ίδιος και ο στρατός του δεν μπήκαν στην Πελοπόννησο.



#### 4. ΕΤΟΙΜΑΣΙΕΣ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΗΣ ΠΕΡΣΙΑΣ

“Μετά από αυτές τις ρυθμίσεις ο Αλέξανδρος στράφηκε στη Μακεδονία. Θυσίασε στον Ολύμπιο Δία στο Δίον με τελετές, που άρχισαν επί Αρχελαίου, και παρόκολούθησε τους αγώνες προς τιμήν του Ολυμπίου Διός στις Αιγές. Μεγικοί αναφέρουν ότι οργάνωσε εορτές προς τιμήν των Μουσών”. Η εθνική εορτή ήταν αυτή που είχε εορτάσει και ο Φίλιππος το 336. Η θυσία ήταν ευχαριστήρια των Μακεδόνων προς τον Δία Σωτήρα και Προστάτη. Ο Αλέξανδρος είχε κάθε λόγο να ευχαριστήσει το θεό. Σε όλες τις πολεμικές ενέργειες, ο συντελεστής “χρόνος” είναι πολύτιμος, πολλές φορές ο μόνος κρίσιμος συντελεστής. Το 335 ο Αλέξανδρος ήταν σε θέση να χτυπήσει τους Ιλλυριούς δεκατέντε μέρες πριν εξαφανίσει τη Θήβα. Αν είχε προηγηθεί η εξέγερση των Θηβών και δεν εξαφανίζονταν πρώτα οι ιλλυρικές δυνάμεις στο Πήλαιο, ο μακεδονικός στρατός θα βρισκόταν στη Βοιωτία, ενώ η Μακεδονία θα είχε καταληφθεί από τους Ιλλυριούς. Πρέπει να πούμε ότι ο παράγων “χρόνος” εδώ ήταν ευτυχής. Ο Αλέξανδρος και οι Μακεδόνες είχαν το χέρι του Δία να συντελεί σε όλα αυτά. Τους είχε σώσει από την καταστροφή. Ο ίδιος παρόγων χρόνος ήταν επίσης σημαντικός για την Αοία. Ανωμαλίες που προήλθαν από τη διαδοχή στον περσικό θρόνο και άλλοι περιστασιοί ανάγκασαν τον Δαρείο Β΄ τον Κοδόμανό να μη χρησιμοποιήσει το στόλο του ή να επιχειρήσει μια μεγάλη αντεπίθεση τότε που ο Αλέξανδρος ήταν είτε στον Δούναβη είτε στη Θήβα είτε στην Κόρινθο. Ο Αλέξανδρος είχε κάθε λόγο να ευχαριστήσει τον Δία Σωτήρα γι’ αυτήν την ευτυχή συγκυρία.



δρου έχει να κάνει με τους 13.000 στρατιώτες του Αλέξανδρου στην Μακεδονία — πράγματι ένας πολύ μικρός αριθμός σε σχέση με τα καθήκοντά τους. Από την άλλη, κάποιος θα έπρεπε να θεωρήσει ως απολύτως παράλογη την ιδέα να κατακτηθεί η Ασία με 13.800 φάλαγγες! Ο Αλέξανδρος πρέπει να υπολόγισε με εξαιρετική χητηκε στην αποδοχή του μακεδονικού συστήματος στις φυλές των Βαλκανίων και στη νομιμότητα των στρατευμάτων που πήρε μαζί του από την ενδοχώρα και στην αραχή και αργότερα. Παρομοίως λογάρισε ότι η πλειονότητα των πόλεων-κρατών και ειδικά η Αθήνα θα τιμούσε το πλαιίοιο του Κοινού των Ελλήνων, ενόσω αυτούσιαζε, και ότι ο στόλος και οι στρατιώτες που έπαινε μαζί του θα επιθυμούσαν περισσότερο να ελευθερώσουν τις ελληνικές πόλεις της Ασίας και να εκδικηθούν τους Πέρσες για παλαιές πράξεις ιερουσλίας.

Στην αραχή της άνοιξης του 334 τα μακεδονικά στρατεύματα (1.800 ιππικό εταίρων, 12.000 σαυιοφόροι φαλαγγίτες και ελαφρά οπλισμένα στοιχεία ιππικού και πεζικού) καθώς και τα στρατεύματα της ενδοχώρας (7.500 άνδρες) συγκεντρώθηκαν στην Αμφαξίτιδα. Από εκεί βάρδισαν μέσω της Κερκινίτιδας προς την Αμφίπολη όπου συνάντησαν τον Παρμενίωνα, που διοικούσε 2.300 ιππείς και 7.000 οπλίτες του Κοινού των Ελλήνων και 7.000 οπλίτες μαζί με 5.000 Έλληνες μισθοφόρους. Έτσι, το σύνολο του μάχιμου στρατού ανερχόταν σε 5.100 ιππείς και 32.000 πεζούς. Τα μακεδονικά στρατεύματα ήταν κάτω του ημίσεος. Το στρατό συνόδευαν διάφορες βοηθητικές υπηρεσίες και ειδικότητες. Η πορεία από την Αμφαξίτιδα στη Σηγοτό του Ελλαγοπόντου, κάτω 350 μί-



Αλλ, διανύθηκε σε 20 μέρες. Αν υπολογίσουμε τρεις μέρες ανεπαρκούς, τότε η ημερήσια πορεία ήταν κάτω του είκοσι μίλια.

Οι στόλοι συναντήθηκαν στην Αμφίπολη. Ο μακεδονικός στόλος, 22 τριήρεις και 38 μικρά πολεμικά (πενήκοντοροι και τριακόντοροι) με πλήρωμα κάτω 5.000 ναύτες και ο ελληνικός στόλος, από το Κοινό των Ελλήνων, διέθετε 160 τριήρεις με 32.000 πλήρωμα. Επυπλέον υπήρχαν μεταγωγικά που μετέφεραν εφόδια και εξοπλισμό, για έναν περίπου μήνα. Όλη η δύναμη μπορεί να υπολογισθεί σε 90.000 άνδρες. Τουλάχιστον οι μισοί προέρχονταν από το Κοινό των Ελλήνων και από μακεδόνους. Μόνον το ένα τέταρτο καταγόταν από το μακεδονικό βασίλειο. Όλοι ήταν υπό την ανώτατη διοίκηση του Αλεξάνδρου. Ο ίδιος διόρισε τους διοικητές των διαφόρων στρατευμάτων και των πλωτών μέσων.

Ξέρουμε πολύ λίγα για την οικονομική πλευρά του ζητήματος. Οι άνδρες του βασιλιά πρέπει να εισέπραταν μισθό κατά τις εκστρατείες του Φιλίππου, και βέβαια θα συνέχιζαν να πληρώνονται στις μετέπειτα. Οι μισθοί θα ήταν στο ύψος της μίας δραχμής την ημέρα για τον πεζό πεζότης γρομμής και τις δυνάμεις ασφαλείας και τρεις δραχμές για τον ιππέα. Οι Έλληνες οπλίτες έπαιθναν ίσως πέντε οβολούς (η δραχμή έχει έξι οβούς), ενώ οι Έλληνες ιππείς δύο δραχμές και τρεις οβούς την ημέρα. Οι Έλληνες μακροφόροι πληρώνονταν με το μήνα, τόσο πεζοί όσο και ιππείς, αλλά δεν ξέρουμε πόσα έπαιθναν. Επυπλέον υπήρχε το βασικό οπλισμό για τους στρατιώτες και τα πληρώματα και συχνά αυτά τα αγόραζαν προσωπικά όπου υπήρχε διαθέσιμη αγορά. Η οικονομική ευθύνη ήταν μοιρασμένη ανάμεσα στη Μακεδονία και στο Κοινό των Ελλήνων. Ο βα-



οιλιάς παρείχε μισθούς και υποστήριξη για τους Μακεδόνες και τους βάρβαρους στρατιώτες καθώς και για το στόλο. Παρείχε τον οπλισμό στους Μακεδόνες, άλλοι εταίροι είχαν τα δικά τους άλογα και πιθανόν τους υπηρέτες τους. Τα μέλη του Κοινού παρείχαν πληρώματα και πλοία με δικά τους έξοδα και αυτοί που έστειναν στρατό επέβλεπαν τον σωστό τους οπλισμό. Όταν τα στρατεύματα ήταν σε δράση, είναι προφανές ότι τους πλήρωνε ο Αλέξανδρος από τις πηγές που προέρχονταν από τη Μακεδονία και το Κοινό. Σύμφωνα με τον Αριστόβουλο, είχε μόνον 70 τάλαντα ταμείο για προμήθειες, όταν βάδιζε προς τη Σηστό, και έως το καλοκαίρι η έλλειψη μέσων ήταν ένας σπουδαίος λόγος για να αποσύρει τον ελληνικό στόλο. Κι από αυτά επίσης μπορούμε να δούμε ότι η εκστρατεία του Αλεξάνδρου ήταν σωστά σχεδιασμένη.

## 2. Περνώντας τον Ελλήσποντο

Η διάβαση του Ελλήσποντου συνδυάστηκε με θρησκευτικές τελετές. Οι πρόγονοι του Αλεξάνδρου, Ηρακλής από πατέρα και Αχιλλεύς από μητέρα, είχαν πολεμήσει ενάντια στην Τροία σε διαφορετικές εκστρατείες. “Οι Αχαιοί”, οι πρόγονοι των Ελλήνων στο στρατό του Αλεξάνδρου, είχαν κατακτήσει την Τροία, πράξη που δοξάστηκε από τον Όμηρο. Όταν ο στρατός έφτασε στη Σηστό, ο Αλέξανδρος ήταν “τρομερά συγκηνημένος” στη θεά της Ασίας. Εκεί, στη Σηστό, σε δώδεκα βωμούς που αφιερώθηκαν στους θεούς και θνητούς.



νης της Αοίας από την προσηνχή του Νηλ και τη επάρ-  
σιμον ένα καλόντρο κόπος. Αυτοί οι προσηνήμεν  
στόχοι, πείραση και υπερεπείκουση Ελλήνων, ήταν  
ακριβώς οι στόχοι που είχαν τεθεί από το Κοινό των  
Ελλήνων επί Φιλίππου. Δεν υπήρχε ένδειξη ότι το Κοί-  
νό των Ελλήνων ήθελε γη στην Ασία ενδομηθέντων  
τους επί Έλληνες στον οργισμό του. Ο Αλέξανδρος  
είχε τους δικούς του ιδιαιτέρους στόχους. Να γίνει βο-  
οιεύς της Αοίας, εντολή που αποδέχτηκε από τους θε-  
ούς και που ορότευε να κατοικήσει με τη λόγην του.  
Έτσι, ο σκοπός του δεν ήταν να διώξει τους Πέσους και  
να εγκαταστήσει μια καλύτερη διοίκηση. Ήταν να δε-  
χτεί την Ασία ως δικό του βασίλειο, δηλαδή την ήπειρο  
που είχε στα ανατολικά της τον ορεανό. Από αυτή τη  
συγγή η Ασία ήταν δική του και ευχήθηκε οι Αοιάτες να  
τον δεχτούν εκούσια ως βασιλιά τους. Αυτή ήταν η θέ-  
ληση των θεών. Μια ακόμη φορά σημειώνουμε την εκ-  
πληκτική αυτοπεποίθηση του νεαρού βασιλιά.

Ο Αλέξανδρος λάρρευε την Μιάδα πάνω από οτιοο-  
δήποτε άλλο λογοτεχνικό έργο. Γι' αυτόν ήταν μια ανα-  
φορά ιστορικών προσώπων και πράξεων. Προσέφερε  
ένα στεφάνι στον τάφο του Αχιλλέα και ο Ηφαιστίων  
έκανε το ίδιο στον τάφο του Πατρόκλου. Ο Ηφαιστίων  
ήταν ο έμπιστος φίλος του Αλέξανδρου, όπως ο Πά-  
τροκλος ήταν ο έμπιστος φίλος του Αχιλλέα. Αυτοί και  
οι άλλοι εταίροι έτρεξαν προς τη γή του Αχιλλέα γυμνοί,  
κατά το παραδοσιακό έθιμο. Προχωρώντας από τον τά-  
φο του Αχιλλέα στην Τροία, ο Αλέξανδρος θυσίασε  
στην Αθηνά Τρωάδα, απέβγαυε την πανοπλία του στο  
ναό της και πήγε μεριάς ασπίδες που φυλάσσονταν επί  
από την εποχή του τρωικού πολέμου. Επίσης έέτλανε



πρόλεμος, γιος του Αχιλλέα που σκότωσε τον Πηλεΐο, βασιλιά των Τρώων, στο βωμό του Ερμείου Διός. Εκεί θυσίασε προς τιμήν του Πηλεΐου και ευχήθηκε ο Πηλεΐος να μη μεταφέρει την κατάρα του στους απογόνους του Νεοπτόλεμου. Ήταν προφανώς σπουδαίο για τον Αλέξανδρο να έχει την Αθηνά Τρωάδα ως θεά του πολέμου, καθώς και το πνεύμα του Πηλεΐου, με το μέρος του. Λέγεται ότι τόνισε τη σχέση της Ολυμπιάδας με την Ανδρομάχη, τη νύφη του Πηλεΐου. Αυτή γέννησε από τον Νεοπτόλεμο τον Μολοσσό, από τον οποίον προέρχεται η βασιλική μολοσσική οικογένεια. Βλέπουμε το βέθος της πίστης του Αλεξάνδρου για τους προγόνους του, για τη δύναμη των θεών και για τη δύναμη ενός βασιλιά πολλούς αιώνες μετά το θάνατό του.

Ένας άγνωστος καλλιτέχνης απεικόνισε τη στιγμή κατά την οποία ο Αλέξανδρος κάρφωσε τη σάβρα του στο χώμα της Ασίας. Ο πίνακας, αντίγραφο ενός ελληνιστικού αυθεντικού, διατηρήθηκε κάτω από τη λάβα του Βεζούβιου στο Μπιοσκορέαλε. Ο Αλέξανδρος παραινείται ως νέος που φοβάει το παραδοσιακό κατέλο, με το άστρο στο κέντρο. Βρίσκεται, στη μια πλευρά, στο γαλανό νερό του Ελληνοπόντου· η προσωποποίηση της Ασίας, στην άλλη πλευρά, επιστρέφει με βλέμμα απότομο ο φιλόσοφος Αριστοτέλης παρατηρεί από απόσταση.

### 3. Η μάχη στον ποταμό Γρανικό

Από την Τροία ο Αλέξανδρος ενώθηκε με τον στήν. Παρέταξε και μέτρησε τις δυνάμεις των δύο στρατών. Ο Αλέξανδρος ενόχλησε με τον



ομένη επίθεση.

Ο Αλέξανδρος ἤξερε από την εμπειρία του Φίλιππου στη Μακεδονία και στη Θράκη ότι η κατοχή μιας πύλης να κατακτήσει την ενδοχώρα. Αυτό ήταν υπαρκτό για τη Μικρά Ασία. Οι κοιλίδες των μεγάλων ποταμών, Καίκου, Έβρου, Κανύστρου και Μαιάνδρου, δημιουργούσαν άνετες διόδους προς την ακτή, και ο Αλέξανδρος δεν είχε αρκετές δυνάμεις, ώστε να επικλείσει αυτές τις διόδους. Η καλύτερη άμυνα λοιπόν ήταν να καταλάβει το μεγάλο κεντρικό οροπέδιο επί όπου πήγαζαν αυτοί οι ποταμοί. Αυτό το οροπέδιο ήταν κατάλληλο για ιππικό και οι τεράστιες παραγωγικές του δυνατότητες μπορούσαν να θρέψουν το στρατό του στη διάρκεια του χειμώνα. Επιπροσθέτως ήθελε να συνεχίσει τον αποκλεισμό του περσικού στόλου, κατακτώντας τα λιμάνια της νότιας ακτής της Μικράς Ασίας, ένα πολυβαθύν έργο, επειδή η ορεινή ακτογραμμή ήταν κατάλληλη μόνο για το πείκικό και οι επιχώριοι κάτοικοι ήταν πολεμοχαρείς. Λοιπόν σκόπευε να προωθήσει και τις δύο στρατηγικές και έτσι έπρεπε να χωρίσει το στρατό του και να αυξήσει, αν ήταν δυνατόν, τον αριθμό των στρατιωτών του.

Αφού έθαψε αυτούς που σκοτώθηκαν το τελευταίο βράδυ στην Αλικαρνασσό, ο Αλέξανδρος έστειλε στην πατρίδα τους νώπαιτους Μακεδόνες, ώστε να περάσουν το χειμώνα με τις γυναίκες τους. Ήταν μια πράξη συμπάθειας που τον έκανε πολύ δημοφιλή. Οι αξιωματικοί που θα τους συνόδευαν έλαβαν την εντολή να σταματολογήσουν όσο περισσότερους μπορούσαν από την ύπαιθρο χώρα, ιππικό και πείκικό, και επιστρέφοντας να τους φέρουν πίσω. Άλλος αξιωματικός έφυγε για Πρ



λατόνησο να στρατολογήσει μοθοφόρους με χρήματα που μπορούσε πλέον να διαθέσει ο Αλέξανδρος από τα μέρη του στην Ασία. Το θεσσαλικό και το υπόλοιπο ελληνικό ιταπικό, μια ιταρχία των εταίρων (πιθανόν μισή (λη), το ελληνικό τέζιμό, οι εφοδιοποιητές και τα μεταφορικά μέσα στάλθηκαν υπό τον Παρμενώνα μέσω Σάδρεων να καταλάβουν το βορειότερο τμήμα του οροπέδιου, γνωστό ως Μεγάλη Φρυγία. Ο σκοπός επιτεύχθηκε σε επτά μήνες. Δεν ξέχουμε πώς έγινε, επειδή οι ενέργειες του Παρμενώνα δεν αναφέρονται στις “εφημερίδες” και έτσι δεν τις ήξερε ο Πτολεμαίος. Ο Αλέξανδρος ξέκλησε με τους υπολοίπους “προς τη Λυκία και την Παμφυλία να κατοικήσει την παρδιακή περιοχή”.

Οι Λύκιοι ήταν πολέμιοι άνθρωποι τόσο κατά ξηρά όσο και κατά θάλασσα. Είχαν εν μέρει εξελληνισθεί, όπως γνωρίζουμε από μία διγλωσση επιγραφή του 337/6 στην Ξάνθο, και τους κυβερνούσε ο σατράπης της Καρίας. Ο στρατός του Αλέξανδρου κατέλαβε διαμιάς την πόλη των Υτάδων και ο Αλέξανδρος άφησε τη μισθοφορική φρουρά της ακρόπολης να φύγει υπό όρους. Άλλες με συμφωνία κι άλλες με παράδοση, όλες οι πόλεις της νοτιοδυτικής Λυκίας ενώθηκαν με τον Αλέξανδρο. Έκανε επίθεση στους ορειβίους του εσωτερικού, πιθανόν για να ευεργετήσει τις παρδιακές πόλεις και ήρθαν πρόξοις προς αυτόν από τις πόλεις της νοτιοανατολικής Λυκίας, για να του προσφέρουν “φιλία”. Ο Αλέξανδρος τους διέταξε να τεθούν στη διάθεση των αντιπροσώπων του. Αυτό κι έγινε. Ο Αλέξανδρος τους ευεργέτησε, ιδιαιτέρως την ελληνική πόλη Φάσιγλ. Σε κοινή ενέργεια μαζί τους κατέστρεψε ένα οχυρό στα βουνά, απ’ όπου οι Πισίδες ενεργούσαν επιδρομές στις



παραλιακές πόλεις. Έγιναν οι απαραίτητες ρυθμίσεις για τη στρατιωτική εκπαίδευση των νεαρών Λυκίων, σύμφωνα με τον μακεδονικό τρόπο. Το πρώτο απόσπασμά του ενώθηκε με τον υπόλοιπο στρατό το 329.

Καθώς ο Αλέξανδρος προήλαυνε στην Παμφυλία, μέρος του στρατού του χρησιμοποιούσε έναν ορεινό δρόμο, που είχε κάνει το θρακικό πεζικό του, ενώ οι υπόλοιποι ακολουθούσαν την ακτή που ήταν προσπελάσιμη μόνον με βόρειο άνεμο. Ο Αλέξανδρος ήταν με την παραλιακή ομάδα. Όταν έφτασε κοντά, ο βοριάς έπαψε κι άρχισε να πνέει δυνατός νοτιάς, ώστε το πέρασμα έγινε ευκολοδιάβατο, “όχι χωρίς τη θεία βοήθεια, καθώς εξηγούσαν ο Αλέξανδρος και οι γύρω του”. Η πίστη ότι τον προστατεύουν οι θεοί βόλεψε τον Αλέξανδρο. Ο ίδιος δεν μνημονεύει κάτι τέτοιο στα γράμματά του. Πάτως επέτρεψε στον Καλλισθένη ως επίσημο ιστορικό του να αναφέρει ότι η θάλασσα “υποτάχτηκε” στον Αλέξανδρο. Στην Παμφυλία έκανε βάση την ελληνική πόλη Πέργη. Ήρθαν πρέσβεις από άλλη πόλη, την Άσπενδο, για να την παραδώσουν, αλλά παρακάλεσαν να μην εγκατασταθεί φρουρά. Ο Αλέξανδρος συμφώνησε, αλλά επέβαλε στην Άσπενδο εισφορά πενήντα ταλάντων για το εκστρατευτικό του σώμα και ζήτησε να του στείλουν τα άλογα που διέτρεφαν για τις περσικές δυνάμεις. Οι πρέσβεις αποδέχτηκαν τους όρους. Ο Αλέξανδρος συνέχισε την πορεία του και έφτασε στη Σίδη, μια πόλη αρχικά ελληνική, αλλά με μεικτό πλέον πληθυσμό, καθώς φανερώνουν διγλωσσες επιγραφές. Εγκατέστησε φρουρά στη Σίδη και προχώρησε προς το Σύλλιον, μια πολύ οχυρωμένη πόλη, που είχε φρουρά από μισθοφόρους και Παμφύλιους. Αλλά επέστρεψε πίσω, όταν του ανέφεραν ότι η Άσπενδος αρνήθηκε είσοδο στους πρέ-



το στρατό του στο Γόρδιον, όπου ενώθηκε με τις δυνάμεις που διοικούσε ο Παρμενίων, με τις ενισχύσεις από την πατρίδα, καθώς και με τους Μακεδόνες που πέθαναν το χειμώνα στην πατρίδα. Αυτές οι ενισχύσεις ήταν 300 Μακεδόνες ιππείς, 3.000 πεζοί, 200 Θεσσαλοί ιππείς και 150 ιππείς από την Ηλεία. Είναι πολύ πιθανόν ότι αυτές οι ενισχύσεις υπεργκάλλυπταν τις ατώλειες της περασμένης χρονιάς από μάχες και αρρώστιες. Είμαστε ήδη στον Απρίλιο του 333. Τα επιτεύγματα του Αλέξανδρου αυτόν το χρόνο ασταμάτητης δράσης από τότε που έφυγε από τη Μακεδονία, τον Απρίλη του 334, ξεπερνούσαν κάθε προδοκία. Είχε ήδη περιλάβει στον έλεγχό του μια περιοχή μεγαλύτερη και πλουσιότερη από ολόκληρη τη Θράκη. Είχε καταστήσει ανενεργό τον περσικό στόλο μέσω της πολιορκητικής ικανότητας του στρατού του. Είχε αναστείλει κάθε δραστηριότητα του βασιλικού στρατού της Περσίας χάρη στη δική του νικητικότητα. Ο μεγαλύτερος έπαινος πρέπει να δοθεί στους Μακεδόνες του και το ελληνικό ιππικό. Πάντως η προέλασή τους έγινε δυνατή χάρη στην υποστήριξη του ελληνικού στόλου, χάρη στους ελαφρά οπλισμένους από την Ελλάδα και τα Βαλκάνια, χάρη στους ανθρώπους του “μηχανικού” και στους οργανωτές των εφοδιοπομπών του. Ο Αλέξανδρος είχε απαγορεύσει τη ληλιά και τη διαπραγή. Αυτό γινόταν αβραία και μόνον σε εξθωμένες χώρες καθώς στην Πισιδία, τότε που οι προμήθειές του ήταν με τον Παρμενίωνα. Κατά τα άλλα εξαργιόταν από την κατάληψη εξθωμένων προμηθειών και με την προσφορά ή την αγορά των απαραίτητων. Η οργάνωση του στρατού του τον οδήγησε να γίνει με τέτοια ταχύτητα τόσο αποτελεσματικός.

Η στρατηγική του ιδιοφυΐα ήταν εμφανής. Μπορού-



ΜΕΤΑΣ ΛΑΪΕΑΝΑΡΟΣ

σε να εμπνεύσει τους άνδρες του με την προσωπική του γενναιότητα σε κάθε ενέργεια και έτσι, μπορεί να στηρίξεται σε μια ηρωική ανταπόκριση στις διαταγές του. Η πολυτική του εξάλλου να φέρεται ήπια στις ελληνικές πόλεις έφερε τη συνεργασία τους. Ο βασιλιάς της Ασίας έλευθέρωνε ανθρώπους από τον περσικό ζυγό και κέρδιζε έτσι την υποστήριξη χωρών, όπως η Λυδία, η Κάρια και η Λυκία. Όπου συναντούσε αντίσταση, όπως στην Πιοδία, αποδείκνυε ότι ήταν υπέροχος στρατιώτης, αλλά δεν επέβαλε φρονητές. Δεν υπήρξε περίοδος “στρατιωτικής διακυβέρνησης” με τη σύγχρονη έννοια. Πήρε την υπάρχουσα δομή της διακυβέρνησης μέσω σατραπών, έκανε μερικές ριζικές διορθώσεις και άρχισε την εκταίευση νέων ανθρώπων στη στρατιωτική μοκεδονική μηχανή.



ανοιχτό. Όταν κατέφθασε το ιππικό και το ελαφρό πεζικό, ο Αλέξανδρος τους οδήγησε τόσο γρήγορα, ώστε κάλυψαν 75 μίλια έως την Ταξοπόλιν βραδιάσει. Ο Πέρος σαυράτης είχε αποφασίσει να διαγυμώσει την πόλη, αλλά δραπέτευσε αφήνοντας την πόλη απείρευτη.

Ο Αλέξανδρος κατέρρευσε, είτε από εξάντληση είτε μετά από ένα λουτρό στα παγωμένα νερά του Κόδρου της Ταξοπού, και οι γιατροί απελπίστηκαν πως δεν θα μπορούσαν να τον σώσουν. Ένας μόνον, ο Φίλιππος από την Ακαρνανία, ετοίμασε ένα φάρμακο, όταν ο Αλέξανδρος πληροφορήθηκε από ένα σημείωμα του Παρμενίωνα ότι ο Φίλιππος είχε δωροδοκηθεί από τον Δαγείο. Ο Αλέξανδρος έδωσε το σημείωμα στον Φίλιππο και ήπιε το φάρμακο “δείχνοντας την εμπιστοσύνη του στον Φίλιππο και την απόλυτη πίστη του στους φίλους. Επίσης έδειξε τη δύναμη της θέλησής του μπροστά στο θάνατο”. Αυτή είναι η διήγηση του Αθριανού, που την άντλησε από τον Αδιστόβουλο. Άλλες διηγήσεις είναι ακόμη πιο φορτισμένες. Η αθρόωστα επέμνε από τον Ιούνιο έως τον Οκτώβριο. Σε αυτό το διάστημα ο Φαρνάβαζος ενίσχυσε τους Πέρσες στην Αλικαρνασσό, και κατέλαβε τη Μυτιλήνη, την Τένεδο και τη Σαμοθράκη, απειλώντας έτσι τον Ελληνισμό. Άλλα περσικά πλοία έπλευσαν στις Κυκλάδες και μια προπομπή από δέκα πλοία έφτασε στη Σίφνο. Ένας Μακεδόνας ναύαρχος τους αιφνίδιασε τα ξημερώματα, με δεκατέντε πλοία και μόνον δύο δραπέτευσαν. Η άμυνα του Ελληνιστικού πύργου καλά και στο μεταξύ ο Αλέξανδρος έγινε καλά.

Νωρίς τον Οκτώβριο ο Αλέξανδρος ήξερε ότι ο Δαγείος προελαύνει προς τη συριακή ακτή. Έστειλε τον Παρμενίωνα επικεφαλής του θεσσαλικού ιππικού, Ελληνών και Θρακικών πεζών και με μεγικούς Έλληνες



μονεύονται: 110.000 άνδρες. Όπου και να γίνονταν ματαίωσις, η δύναμη της περσικής στρατιάς κατέβαινε στις όχθες του Περσίου. Ο Αλέξανδρος εξέφρασε τις ευχαριστίες του Ισθμίου και πήγε στον Δία, τον Ηρακλή και την Αθηνά.

Οι ηττημένες δυνάμεις είχαν διασκορπιστεί σε μια μεγάλη ομάδα που την οδηγούσαν Πέρσες αξιωματικοί τέτασε στη Μικρά Ασία, στρατολόγησαν Κιττιώδες και Παφλαγόνες και μετά εισέβηκαν στη Λαμία. Ο Αλέξανδρος δεν τους καταδίωξε. Εμπιστεύτηκε τον Ικανό σατράπη της Φρυγίας, τον Αντίγονο Μονόκρονο, και δικαίως, αφού είχε νικήσει ήδη τρεις περσικούς στρατούς. Άλλη ομάδα που περιλάμβανε 4.000 Έλληνες μισθοφόρους, και τη διοικούσε ο Μισσόδωρος υιός της Αμύντας, γιος του Αντιόχου, προχώρησε νότια προς την Τρίτολη, από εκεί έπλευσαν για Κόνιτσα και μετά για Αίγυπτο. Εκεί ο Αμύντας ισχυρίστηκε ότι είναι ο νέος σατράπης της Αιγύπτου. Οι μισθοφόροι του νίκησαν την περσική φρουρά, αλλά τους διέλυσαν, όταν διασκορπίστηκαν για να λαφυραγωγήσουν. Μια άλλη ομάδα 8.000 Ελλήνων μισθοφόρων έφτασε στο Τάιναιο της Πελοποννήσου.

### 3. Η κατάκτηση της ακτής και η πολιορκία της Τύρου

Η κατάκτηση των Σούρων και η καταδίωξη του Δαρείου πριν συγκεντρωθεί άλλο στρατό ήταν μια ελκυστική προοπτική, μετά τη συντριπτική νίκη στην Ισοό. Ο Αλέξανδρος επέμεινε στο αρχικό του σχέδιο, να απελευθέρωσε τον περσικό στόλο και να ελέγξει τη μεσογειακή ακτή, ακόμη κι αν με τον τρόπο αυτό επέτρε-



ΜΕΤΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ  
Δαγείο να συγκεντρώσει ακόμη περυσσότερο στρατό. Η απόφαση του έμελλε να είναι ιστορική.

Ο Δαγείος έφυγε με τέτοια βιασύνη, ώστε παράτησε τη μητέρα του, τη γυναίκα του, τα παιδιά του και μερικές ακόμη γυναίκες που τον περιέμεναν στο στρατόπεδό του. Όταν ο Αλέξανδρος έμαθε ότι τις έπιασαν και ότι θρηνούσαν για τον Δαγείο, έστειλε τον Λεοννάτο να τους πει ότι ο Δαγείος είναι ζωντανός και ότι ο Αλέξανδρος θα τις άφηνε να ζήσουν με όλες τις βασιλικές τιμές που είχαν συνηθίσει. Επειδή, τους εξήγησε, “ο πόλεμος δεν γίνεται από έχθρα ενάντια στον Δαγείο, αλλά για την κατάκτηση της Ασίας”. Αυτή είναι η διήγηση Προλείμιου και Αδιστοβούλου, λέει ο Αρριανός, και είναι αναμφίβολα σωστή. Υπάρχει ακόμη μια αφήγηση που δεν προέρχεται από αυτούς τους δύο αλλά από τον Κλείταρχο: την άλλη μέρα, ο Αλέξανδρος πήρε τον Ηφαιστίωνα και επισκέφθηκε τις γυναίκες. Η μάνα του Δαγείου κατά λάθος τίμησε τον Ηφαιστίωνα και στην ταραχή της ο Αλέξανδρος την κατησύχασε, επειδή “και ο Ηφαιστίων είναι Αλέξανδρος”. Αλήθεια ή όχι, αυτή η φράση ενέπνευσε έναν εκπληκτικό πίνακα στον Βερόντζε. Μερικές εβδομάδες αργότερα ο Δαγείος έστειλε ένα γράμμα, όπου ζητούσε την απόδοση της βασιλικής οικογένειας. Ο Προλείμιος διέσωσε το γράμμα και την απάντηση του Αλέξανδρου, που καταχωρήθηκαν στις “εφημερίδες”. Από εκεί τα διέσωσε ο Αρριανός. Οι επιστολές μάς βοηθούν να καταλάβουμε γιατί ο Αλέξανδρος θεωρούσε ακόμη “βασιλική” την οικογένεια του Δαγείου.

Ο Δαγείος κατηγόρησε τον Αλέξανδρο και τον Φίλιππο για απρόκλητη εχθρότητα και μετά προσέφερε φίλια και συμμαχία με όρους που θα καθορίζονταν με συ-



νομίες. Ο Αλέξανδρος απάντησε κατηγορηματικά, Περγία, για επιθετικότητα εναντίον των "Μακεδόνες της και των άλλων Ελλήνων", αναμείνοντας τους περιμένοντας, την ανάμειξη στην Περγία και την επιβολή στη Θράκη από τον Αγαμέμνων Όχο. Τον κατηγορούσε για τη δολοφονία του Φιλίππου και για την υποκλήση Ελλήνων να καταστρέψουν την κοινή ειρήνη του ολόκληρου οργάνου. Ο Αλέξανδρος βεβαίως είχε δικαίωμα στις περισσότερες περιπτώσεις. Προφανώς αισθάνθηκε ότι ήταν σημαντικό να δικαιώσει τις ενέργειές του ενάντια θεών και ανθρώπων. Στο γράμμα του συζητείται ως νόμιμος βασιλιάς της Μακεδονίας, κυβερνήτης της Θράκης και ηγεμών των Ελλήνων, ενώ κατηγορεί τον Δαρείο ότι ήταν υπεύθυνος για τη δολοφονία του προκατόχου του, του Αγοί, και ότι κατείχε το θρόνο "παράνομα και όχι σύμφωνα με τους περσικούς νόμους".

"Τώρα εγώ κατέχω τη γη, αφού οι θεοί μου την έδωσαν. Φροντίζω τους στρατιώτες σου που ήρθαν σε μένα εκουσίως. Έλα σε μένα θεωρώντας με βασιλιά όλης της Ασίας. Θα έχεις την οικογένειά σου και σιδηροτόξα μου ζητήσεις να σου δώσω ως βασιλιάς". Εδώ επιλαμβάνει τη δήλωση που έκανε στην απόβασή του, ότι, δηλαδή, δέχεται την Ασία ως δώρο των θεών και τώρα ζητά από τον Δαρείο να τον δεχτεί ως βασιλιά όλης της Ασίας. Η αίτηση αυτή συμφωνεί με τον τρόπο που φέρθηκε στην οικογένεια του Δαρείου (ως βασιλική) και η τούσε ο Δαρείος έχει να κάνει με την οτιδήποτε ξηξάνδρου να καταστήσει την οικογένεια του Αλεξβασιλική οικογένεια των Μήδων και των Περγίων και ο γνώριζε τον Αλέξανδρο ως κύριό του ως ο



της Αοίδας, “Αν πάλι μυνέται το ζήτημα της Ρουμυλίας τότε στάσου και πολέμησε γι’ αυτήν”. Την επόμενη μέρα ο Δαφνός δεν υπήντησε.

Εντομετάξω ο Αλέξανδρος είχε ξεπεράσει μόλις τον νομιστική δυσχέρεια. Είχε πάρει 3.000 τέλματα από το προμεχουρημένο στυτόπτερο του Φάλητου και μια μεγάλη μέση ποσότητα χρυσού στην προσηγήβλητη της Αφιασκού. Άρχισε να κυκλοφορεί μια πέννημορη σελήδα νομισμάτων σε ασήμι και χρυσό στα στενά μέτρα, κυρίως για κυκλοφορία στην Ασία. Τα ασήμενα τερζόδοραγμα φέρον μερική Ηοσαλής ως απεικόνιση στην άλλη πλευρά ταράσταση Διός ενθρόνου που κρατά αετό στο δεξί και στήθετο στο αριστερό του χέρι. Για τους Μακεδόνες ο Ηοσαλής ήταν ο γενάρχης του βασιλείου τους οίκου και η νεανική θωριά του θα μπορούσε να θεωρηθεί ίδια με τη νεότητα του Αλεξάνδρου. Για τους Αοίδες επίσης, ο Ηοσαλής ήταν μια δημοφιλής θεότητα με άλλα ονόματα. Ο Δίας βασίλευε παντού και ο αετός του είχε οδηγήσει τον Αλέξανδρο στην απόφαση να νικήσει τον περσικό στόλο στην Ξηρά. Για τους Αοίδες, η ένθρονη μορφή ήταν ο Βάαλ, ο Βήλος, όπως είχε εμφανιστεί σε νομίσματα που δημιουργήθηκαν στην Ταρό. Τώρα ο Βήλος ήταν ο προστάτης του Αλεξάνδρου. Η νίκη της Ισοσύ μνημονεύτηκε στα χρυσά νομίσματα με μερική Αθηνάς και στην οπίσθια όψη μια Νίκη που κρατούσε στεφάνι και μια “στυλίδα”. Η Αθηνά ήταν η θεά του πολέμου, η Αλκίδημος για τους Μακεδόνες και η Ίρις για τους Αοίδες. Η στυλίδα ανακάλυψε το θάρος των εταίρων που έπλευσαν στην εκβολή του Πινάου, για να κατοικήσουν τον Δαφνίο.

Η γήμη του Αλεξάνδρου έδωσε τους κατοίκους της ενόσω προήλανε κατά μήκος της . Οι διοικούντες



Γιάννης σκοτώθηκε, ο καλένους πάλι κλήνους σπηθή-  
ση τον”. Το γυναικάκι του πήρε το δόγμα της δολιχί-  
ας και η πόλη κατακτήθηκε πάλι από ανθρώπους της πε-  
ρείας. Αυτή είναι η διήγηση του Ακουαρό, βασιλέ-  
η στον Ιπποκόμο και στον Ακουτόβονο. Από την όρ-  
λη, ο Κούβας ενημερώθηκε ότι ο Βέτις πιάστηκε αιχμή-  
λωτος, καθυβόλησε από τον Αλέξανδρο και σκόθηκε  
πιο από το όμμα του Αλέξανδρου γύρω από τα τέλη.  
Ηταν μια μέρα του Αχλάδα που έσπευσε παρομοίως τον  
Έσπορα γύρω από τα τέλη της Τούρας — μια περίο-  
δη πιθανότατα από τον Κλέτοχο. Η επιλογή αυτή προέ-  
πει να αποδοθεί, επειδή ο Αλέξανδρος πόντοτε τι-  
μοίσε τους γενναίους.

Τον Δεκέμβριο του 332, σφαγές και στόλος προ-  
έγγισαν την Αλγυπιο από τη Γάζα μέσω σε ένταξη ημέ-  
ρας, καθύστερτας κάτω ελκοι μάλιστα την ημέρα, ένα λα-  
χώς αντίδοσης στο Πηλοίο, σημεινόν Πορ Σάιντ,  
ο σφαγές δέχτηκε καθυστέρηση από τους ιερείς και το  
στη Μέρκιν. Ο στόλος έπλενε στον Αλέξανδρο  
ταστάθηκε μια νυχτική βίαση στη μέση. Αλέξαν-  
δρος. Επτάλους, ο περσικός στόλος κατακτήθηκε  
“στην Ξηρά”. Το καλοκαίρι του 331, όταν έστασαν  
στόλους στην Πελοπόννησο, ο μακεδονικός στόλος εν-  
σχύθηκε από 100 φοινικικά και κυπριακά πλοία. Οι πό-  
λεις της Φοινίκης και οι βασιλιάδες της Κύπρου είχαν  
ταχυνθεί τους στόλους τους και ο Αλέξανδρος τους  
νεγρούσε επιτυχίους κυρίως μέσω στο Αιγίο. Το στό-  
λο, που είχε ποταλά προέλευσης πλοίων, τον διοικού-  
σαν Μακεδόνες και οι εντολές τους για το έτος 331 ήταν



χειρίδια διδασκαλίας της ελληνικής ως ξένης γλώσσας και για τη μελέτη της ελληνικής λογοτεχνίας και φιλοσοφίας. Ο Αλέξανδρος έθεσε τις βάσεις γι' αυτό που ονομάστηκε εξελληνισμός. Αλλά ήταν πάντοτε σε μακεδονικό ύφος. Περιλάμβανε εκπαίδευση στο κυνήγι, ιππασία και χρήση σάρισας και οι απόφοιτοι γίνονταν δεκτοί στις βασιλικές δυνάμεις. Παίρνουμε μια ιδέα από την έκταση του εγχειρήματος μαθαίνοντας ότι "6.000 παίδες του βασιλέως με την εντολή Αλεξάνδρου του Μακεδόνα, εκπαιδεύτηκαν στις τέχνες του πολέμου στην Αίγυπτο". Οι εισαγόμενοι ήταν τουλάχιστον 1.500. Η εντολή του Αλεξάνδρου δόθηκε στην Αίγυπτο στις αρχές του 331 και ο τόπος της εκπαίδευσης ήταν η Αλεξάνδρεια.

Πολιτικά, το μοντέλο για τις νέες πόλεις ήταν μακεδονικό κι όχι της νότιας ελληνικής πόλης-κράτους. Αν και οι ελευθερωμένες ελληνικές πόλεις πέρασαν αποφάσεις σαν να ήταν ελεύθερες δημοκρατίες με τους δικούς τους αξιωματούχους, συμβούλια και τη βουλή τους, αν και έρχονταν κατευθείαν σε επαφή με το βασιλιά και όχι με το σατράπη τους, ωστόσο ήταν υποχρεωμένες να έχουν κοινή εξωτερική πολιτική και να υπακούουν στις διαταγές του βασιλιά της Ασίας. Η απώλεια της απόλυτης κυριαρχίας συνοδευόταν από μερικά πλεονεκτήματα. Δεν πλήρωναν φόρους, δεν είχαν έξοδα για την άμυνά τους, δεν έδιναν στρατεύματα στις βασιλικές δυνάμεις και αφιέρωσαν τις προσπάθειές τους στην οικονομική ανάπτυξη. Έπαψαν οι βίαιες στάσεις. Υπήρχε γενικά σεβασμός στους νόμους, όπως στις ρυθμίσεις της κοινής ειρήνης. Οι πόλεις νοτίως της Μαργασού έμοιαζαν με αυτές της Θράκης, επειδή είχαν μεικτό πληθυσμό και ήταν υπό τον έλεγχο του βασιλιά.



ΜΕΛΙΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

σε μια φρουρά από 3.000 Μακεδόνες στην Περόεπολη. Ήταν προφανώς σίγουρος ότι οι Πέρσες δεν θα επιχείρησαν εξέγερση και δεύτερο μέτωπο εναντίον του, ενώ ο Δαρείος είχε ένα στρατό στη Μηδία, εκεί όπου έμπιστο-νε τώρα ο Αλέξανδρος. Οι λόγοι γι' αυτήν την εμπιστοσύνη χρειάζονται μια διερεύνηση. Από την πτώση των Σάρδεων και μετά, ο Αλέξανδρος δέχονταν ευχαρίστως Πέρσες σατράπες και διοικητές που παραινόνταν και δέχονταν την κυριαρχία του. Αυτοί και η ακολουθία τους έπαιρναν τις θέσεις που προκατείχαν υπό την περσική κυριαρχία, ως ιππείς, ως ανλικοί, ως πολιτικοί υπάλληλοι. Το 332, όταν πέθανε η γυναίκα του Δαρείου, ο Αλέξανδρος την τίμησε με εξαιρετική κηδεία κατά τα περσικά πρότυπα, που τα ανέλαβαν Πέρσες της αυλής του. Ο Αλέξανδρος σεβόταν πολύ τη μάννα του Δαρείου, τη Σισυγιάβη. Λέγεται ότι φέβθηκε ήπια στους Ουξίους κατά παράκλησή της. Όταν έδινε βασιλικό κύρος στην οικογένεια του Δαρείου, ενώ εκστράτευε στα Σούσα, της φερόταν σαν να ήταν η βασιλική οικογένεια της Περσίας. Κανονίζοντας εξάλλου την εκπαίδευση του Ήλχου, γιου του Δαρείου, οκτώ ετών τότε, τον θεωρούσε ως επίδοχο διάδοχο του περσικού θρόνου. Ο τάφος του Κύρου του Μεγάλου, που ήταν ο εθνικός ήρωας των Περσών, αναστηλώθηκε μετά από εντολή του Αλέξανδρου.

Αυτές οι ενέργειες έδειξαν ότι ο Αλέξανδρος δεν σκόπευε να εκθρονίσει τη βασιλική οικογένεια και την τάξη των ευγενών. Ο ορισμός Περσών ως σατραπών στις νικημένες περιοχές, Σουσιανή και Περσία, έδειξαν ότι η Περσία θα γινόταν ένα αυτοδιοικούμενο κράτος μέσα στο βασίλειο της Ασίας, όπως η Βαβυλώνα και η Αίγυπτος. Ακόμη πιο αξιοσημείωτη είναι η ενέργεια του ορι-



του πέλιμοι. Οι υπόλοιτοι θα ακολουθούσαν από το δρόμο που τραβούσε ο Βήσος. Επικεφαλής της επίλεκτης δύναμης ο Αλέξανδρος διήνυσε 74 χιλιόμετρα εκείνη τη νύχτα, και την αυγή επέτρεψε στον εχθρό που βέδισε χωρίς όπλα. Μόνο λίγοι του αντιστάθηκαν. Ο Βήσος και οι σύντροφοί του προστάθηκαν να δραστηρίουν με τον Δαρείο σε κλειστή άμαξα, αλλά, όταν ο Αλέξανδρος κόντευε να τους φτάσει, ο Σατιβαρζάνης και ο Βαρσαέντης κάρφωσαν τον Δαρείο με τα ακόντιά τους και διέφυγαν με 600 ιππείς. Ο Δαρείος ήταν νεκρός, όταν ο Αλέξανδρος έφτασε στην άμαξά του. Ήταν Ιούλιος του 330.

Αυτή η αφήγηση του Αρριανού είναι σαφώς προτιμητέα από άλλες εκδοχές. Ο Πτολεμαίος ήξερε τις κινήσεις του βασιλιά του από τις “εφημερίδες”. Γιατί ο Αλέξανδρος έκανε αυτήν την υπέροχη προστάθεια να πιάσει ζωντανό τον Δαρείο; Η πιθανή απάντηση είναι ότι επιθυμούσε να συνεχίσει ο Δαρείος να βασιλεύει στους Πέρσες και στους Μήδους, αλλά μέσα στην επικυριαρχία του Αλεξάνδρου ως βασιλιά της Ασίας. Λέγεται ότι ο Δαρείος είχε ισχυρή προσωπικότητα και μπορούσε να γίνει αποδεκτός από τους Πέρσες ευγενείς. Δεν έχει γίνει απόπειρα άλλης εξήγησης. Ο Αλέξανδρος έκανε ό,τι ήταν δυνατό για να γίνει αποδεκτός από την περσική κοινή γνώμη. Κήδεψε τον Δαρείο ως βασιλιά στην Περσέπολη. Οι τελετές γυθμίστηκαν από τη Σιού-γαμβι και ο Αλέξανδρος θρήνησε το θάνατό του. Επιπλέον, τόσο η Σιού-γαμβις όσο και η οικογένειά της συνέχισαν να θεωρούνται ως βασιλική οικογένεια από τον Αλέξανδρο. Ο ίδιος δεν ανακηρύχθηκε ποτέ “βασιλεύς των βασιλέων”. Το βασιλείο του ήταν “όλη η Ασία”.







στην Αθήνα, πρώτη φορά στην ιστορία, μια μεγάλη βιβιοθήκη με λογοτεχνικά έργα σε πάτυγο και να ιδρύσει την πρώτη συλλογή ειδών για διδασκαλία, ειδικά στον τομέα της ζωολογίας. Η προέλαση προς ανατολώς θα έδινε έναν μεγάλο πλούτο νέων ανακαλύψεων.



θα ήταν ανήκουστο πώς ο πατέρας ήξερε τη συνωμοσία του γιου. Από την άλλη, ακόμη κι αν ο Παρμενίων είχε λάβει μέρος, ήταν πολύ επικίνδυνο να ζήσει μετά την εκτέλεση του γιου του". Ήταν πολύ δημοφιλής και η θέση του σημαντική. Η υπόθεση αυτή δεν είχε να κάνει με τα επιχειρήματα του Αλεξάνδρου στη δίκη. Είναι μάλλον μια ένδειξη ότι ο ίδιος ο Πτολεμαίος είχε ευθείες απόψεις ως προς το αν ο Παρμενίων ήταν αθώος ή ένοχος. Ο Πτολεμαίος απλώς μπορούσε να δει δύο εκδοχές που "πιθανόν" επιθρέασαν τον Αλέξανδρο. Σύμφωνα με τον Αργιανό, που χρησιμοποίησε τον Πτολεμαίο και τον Αριστόβουλο ως πηγές του, ο Φιλώτας ήταν ύποπτος για συνωμοσία ήδη από την Αίγυπτο, δηλαδή από το 331, αλλά εκείνη την εποχή δεν το θεώρησε σημαντικό ο Αλέξανδρος. Ο Πλούταρχος, που αντλεί πιθανότατα από τον Αριστόβουλο, προσθέτει το εξής ενδιαφέρον στον Αλέξανδρο: δεν εξέφρασε κάποια καχυποψία για πάντα από επτά χρόνια. Φαίνεται ότι, όταν ο Αλέξανδρος κατηγορήσε τον Φιλώτα το 330, δεν μνημόνευσε τις προηγούμενες υποψίες του, αν και θα ενόχουσε τη στάση του απέναντι στον Φιλώτα. Ο Πλούταρχος σχολιάζει και σωστά ότι ο Αλέξανδρος έκανε "την καλύτερη και ευγενέστερη χρήση της εξουσίας του" σ' αυτήν την υπόθεση.

Ενώ συνεδρίαζε η συνέλευση, ένας διοικητής, ο Αταρχίας, πρότεινε να δικαστεί ο Αλέξανδρος Ανηκιστής. Τον είχαν συλλάβει πριν από τρία χρόνια με εντολή του Αλεξάνδρου και δεν είχε δικαστεί ακόμη. Η συνέλευση αποδέχτηκε την πρόταση. Ο Αλέξανδρος Ανηκιστής κατηγορήθηκε για προδοσία, πιθανόν από τον ίδιο το βασιλιά. Δεν μπόρεσε να απολογηθεί πειστικά και εκτέλεστηκε με ακοντιισμό. Δεν φαίνεται να προκά-



Πέροη Αρτάβαζο. “Η παράδοση του λαού στον Αλέξανδρο πρέπει να έγινε στηβίαση της παραδοχής του βασιλιά της Αοίας. Δόθηκαν όρκοι πίστης και ορίστηκε ο Αλέξανδρος διάλεξε μια δύναμη στρατού και διέσχισε μια άνωδρη περιοχή προς τον Ώξο. Η ζέστη ήταν τρομερή και έτσι προτίμησε τις νυκτερινές πορείες, προσηλατολιζόταν από τα άστρα και οι άνδρες υπέφεραν πολύ από την έλλειψη νερού. Ένας στρατιώτης πρόσφερε στον Αλέξανδρο λίγο νερό και εκείνος του απάντησε να το δώσει στα παιδιά του. Φτάνοντας στον Ώξο, στρατοπέδευσε μερικές μέρες, και εκεί ξεχώρισε τους νεότερους Μακεδόνες, που δεν μπορούσαν να υπηρετήσουν, και τους έστειλε στην πατρίδα μαζί με μερικούς Θεσσαλούς που υπηρετούσαν εθελοντικά. Τους έδωσε πολλά χρήματα και τους παραινήσε να κάνουν παιδιά. Ενώ ήταν έτοιμοι να αναχωρήσουν, ο Αλέξανδρος συγιάλεσε συνέλευση και εκεί του υποσχέθηκαν ότι “θα τον υπηρετούσαν έως το τέλος του πολέμου”.

Επειδή φοβόταν εξέγερση στην Αδριανή, έστειλε τον Στασάνορα, έναν εταίρο κυτλιακής καταγωγής, να γίνει σατράπης στη θέση του Πέροη Αρτάκη που, κατά την άποψη του Αλεξάνδρου, δεν τα κατάφερε στην εξέγερση. Ο στρατός πέρασε τον Ώξο, έναν τεράστιο ποταμό με ένα χιλιόμετρο πλάτος, μέσα σε πέντε μέρες, με παραγεμισμένες δεμάντινες σχεδίες, από τις σκιπές των στρατιωτών, ραμμένες έτσι ώστε να είναι αδιάβροχες. Μετά τη διάβαση, ο στρατός έφτασε σε μια μικρή πόλη που την κατοικούσαν διγλωσσοί άνθρωποι, που μιλούσαν ελληνικά και περσικά και αποκαλούνταν Βραγγίστες. Οι πρόγονοί τους ήταν ιερείς και φρουροί του χερσίου του Απώλωνα στα Δίδυμα.



Scanned with CamScanner



από βέλος που του έστιασε μέγος της περόνης και πό-  
λοι ακόμη πληγήθηκαν, ώπου να κυλευθεί η πό-  
τους. Δραπέτευσαν 8.000 Σογδιανοί. Οι άλλοι σκοτώθη-  
καν στην άγρια μάχη ή αυτοκτόνησαν πέφτοντας από  
ατότους γκρεμούς. Ενώ θεράπευε το τραύμα του, ο  
Αλέξανδρος άρχισε να σχεδιάζει μια νέα πόλη, την  
αισιτική όχθη του Ιαξάδτη, που αποκάλεσε Αλεξάν-  
δρεια Εοχάτη, δηλαδή “Αλεξάνδρεια των συνόρων”.  
Επιδίωκε επίσης να εγκαθιδρύσει την εξουσία του πιο  
σταθερά στις δύο σατραπείες και έστειλε οδηγίες στους  
επιστήμους να παρακολουθήσουν μια συγκέντρωση που  
συνκάλεσε στα Βάκτρα.

“Τότε οι επιχώριοι συνέλαβαν και σκότωσαν τους  
στρατιώτες που είχαν τοποθετηθεί ως φρουροί στις πό-  
λεις”, δηλαδή στις πόλεις νοτίως του ποταμού. Οι πε-  
ρισσότεροι Σογδιανοί ξεσηκώθηκαν. Μεγάλοι Βάκτρι-  
οι, υποκινημένοι από τον Σπιταμένη και τον Δαταφέ-  
ρη, ενώθηκαν με τους επαναστάτες. Οι Σκύθες, στη βό-  
ρεια όχθη του Ιαξάδτη, άρχισαν να ετοιμάζουν στρατό  
για εισβολή. Αν είχαν χρόνο να συνεργαστούν, θα μπο-  
ρούσαν να καθηλώσουν το στρατό του Αλεξάνδρου και  
να παραμηνήσουν τους λαούς δυτικά του Ινδοκούς να  
ανταρτίσουν τους Μακεδόνες. Ο Αλέξανδρος κατάλα-  
βε ότι η ύπαρξη του στρατού του ήταν στην κόψη του ξυ-  
ραφιού. Μπορούσε να έχει ένα παραδείγμα από τις πρό-  
σφατες βιαιότητες. Πέντε πόλεις καταλήφθηκαν σε δύο  
μέρες. Τα τείχη τους ήταν από ωμές πλίνθους και δια-  
λύθηκαν από τους καταιέλες, ενώ οι σπενδονήτες, οι  
τοξότες και οι ακοντιστές ατογύμνωσαν τα τείχη από  
τους υπερασπιστές. Ο Αλέξανδρος διέταξε να σκοτω-  
θούν όλοι οι άνδρες και τα γυναικόπαιδα να θεωρηθούν  
τμήμα των λαγύρων που δόθηκαν στους άνδρες του. Η



και να μιλήσουνε φιλικά. Δεν υπήρχαν γυναικες. Ο βασιλιάς και οι φίλοι του δεν έφεραν όπλα, αλλά το βασίλειό τον προστάτευαν ένοπλοι φρουροί, δηλαδή οι επικεφαλής του και μεγάλοι στρατιώτες της φρουράς. Τα συμβόδια γίνονταν στο ανάκτορο των Αντών και σ' αυτήν την περίπτωση, μέσα στην ακρόπολη της Σαμαρκάνδης. Οι βασιμικοί υπασπιστές στρατοπέδων αν έξω από το ανάκτορο αλλά μέσα στην ακρόπολη.

Ένας από τους πλέον διακεκριμένους συνδαιτηγμένες ήταν ο Κλείτος. Είχε σώσει τον Αλέξανδρο στη μάχη του Γρανικού και ήταν επικεφαλής συνδιοικητής του υπηκόου των εταίρων από το 330. Στη Σαμαρκάνδη ορίστηκε σατράπης της Βακτρίας και της Σογδιανής στη θέση του Αρτάβαζου, που αποσύρθηκε εξαιτίας της προχωρημένης του ηλικίας. Ο Κλείτος ήταν μια γενιά μεγαλύτερος από τον Αλέξανδρο. Η αδελφή του υπήρξε τροφός του Αλέξανδρου και ο Αλέξανδρος την αγαπούσε πολύ. Υπήρχε μεγάλη εμπιστοσύνη και συμπάθεια ανάμεσα στους δύο άνδρες. Πάντως, ενώ στο συμβούλιο έπιναν πολύ, ένας τραγουδιστής άρχισε να γελοιοποιεί τους Μακεδόνες που είχαν σκοτωθεί στην καταιστροφή κοντά στη Σαμαρκάνδη. Αυτό προσέβαλε τους γηραιότερους αξιωματικούς, αλλά ο Αλέξανδρος και οι γύρω του ενθάρρυναν τον τραγουδιστή να συνεχίσει. Μετά άρχισε συναγωνισμός ανάμεσα στους γηραιότερους, που υποστήριζαν ότι τα κατορθώματα του Φιλίππου ήταν μεγαλύτερα, και στους νεότερους, που κολάμευαν τον Αλέξανδρο και τον έβαζαν στο ίδιο επίπεδο με τον Ηρόκλή. Αυτό οδήγησε στα χειρότερα. Ο Κλείτος, ως επικεφαλής της γενιάς του, κατήγγειλε τισοιστική πολιτική του Αλέξανδρου και ειρωνεύτηκε τ



πίστη του ότι ήταν γιος του Αμμωνος. Ακολούθησαν προσωπικές βρισιές. Ο Αλέξανδρος πέταξε ένα μήλο στον Κλείτο, προστάθηκε ν' αδράξει το σταθί του, που ένας σωματοφύλακας το απομάκρυνε, οπότε κραύγασε στη μακεδονική διάλεκτο καλώντας τους υπασπιστές να έρθουν σε βοήθειά του. Διέταξε επίσης ένα σαλπιστή να σημάνει συναγερμό και τον χτύπησε, όταν εκείνος αγρήθηκε να υπακούσει. Ο Κλείτος συνέχιζε να βρίζει. Ο Προλεμπίος και άλλοι τον έσπρωξαν έξω, τον έβγαλαν έξω από την τάφρο της ακρόπολης και τον άφησαν εκεί. Ο Κλείτος δεν άντεχε να μείνει μόνος και γύρισε πίσω, ετώνω που ο Αλέξανδρος τον αναζητούσε με το όνομά του. Ο Κλείτος απάντησε: "Εδώ είμαι, Αλέξανδρε, ο Κλείτος!", και δέχτηκε τη λόγγη του Αλέξανδρου. Έτρεσε νεκρός. Ο Αλέξανδρος είδε ότι ο Κλείτος ήταν άοπλος και προστάθηκε να στρέψει τη λόγγη ενάντια στον εαυτό του. Οι σωματοφύλακες τον αφόπλισαν και τον οδήγησαν στο δωμάτιό του, όπου έμεινε θρηγνώντας όλη τη νύχτα και την άλλη μέρα.

Η διήγηση αυτή προέρχεται κυρίως από τον Αριστόβουλο που είναι η πηγή του Πλουτάρχου. Η προσωπικότητα του Αλέξανδρου ενδιέφερε πάνω απ' όλα τον Αριστόβουλο. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο φόβος της δολοφονίας ήταν πάντοτε μέσα στο μυαλό του Αλέξανδρου από τότε που είδε τον πατέρα του να σκοτώνεται από ένα σωματοφύλακα. Γι' αυτό φώναξε βοήθεια και χτύπησε το σαλπιστή. Πίστευε ότι υπάρχει συνωμοσία και ότι βρισκόταν εν αμύνη, όταν σκότωνε τον Κλείτο. Ήρθε στα συγκαλά του, όταν είδε τον Κλείτο άοπλο. Σύμφωνα με τον Αριστόβουλο, το λάθος που προκάλεσε την τραγωδία ήταν ότι ο Κλείτος επέστρεψε στο τραπέζι κι όχι ότι ο Αλέξανδρος εξοργίστηκε από αυτό. Ο



νία δεν έγινε “από γνώμης” αλλά από αστάθμητο της δυνατότητα να βασιλεύει από αστάθμητο της

μέρες. Δεν έφαγε μήτε φρόντισε τον εαυτό του. Οι φίλοι του αναστατώθηκαν και έφεραν μάντεις και φίλας

Αγίστανδρος, που του είπε τα εξής: Έτυχε η ημέρα του συμποσίου να είναι αφρεσμένη στον Διόνυσο και η Μακεδόνες θυσίαζαν σ’ αυτόν. Ο Αλέξανδρος για να ποια άγνωστη αιτία θυσίασε στους Δίονυσους. Ο Κλείτος άρχισε να θυσιάζει στον Διόνυσο, αλλά τον έπληγαν να συναντήσει τον Αλέξανδρο, γρία πρόβατα που είχαν ήδη δεχτεί τις χοές της θυσίας ακολουθήσαν τον Κλείτο. Αυτό αναφέρθηκε στον Αγίστανδρο και σε άλλο μάντη που το θεώρησαν κακό οινό. Τότε ο Αλέξανδρος τους διέταξε να θυσιάσουν για την ασφάλεια του Κλείτου. Αλλά άρχισε το συμπόσιο και, αντί να συμβληρώσει τη θυσία, ο Κλείτος πήγε στο συμπόσιο. Ο Αγίστανδρος πίστευε ότι η οργή του Διονύσου που δεν τιμήθηκε από τον Αλέξανδρο και τον Κλείτο προκαλέσε τα γεγονότα που ο θεός προκαθόρισε. Ο Αγίστανδρος έπεισε τον Αλέξανδρο. Θυσίασε στον Διόνυσο και άρχισε να δέχεται τροφή.

Όλο το επεισόδιο αποκάλυψε τις εντάσεις ανάμεσα στους παλαιούς φίλους και τους νεότερους και τα αισθήματά τους προς τον Αλέξανδρο. Οι γέροι αισθάνονταν ότι είχε μειωθεί η θέση τους με την προαγωγή νεότερων τους. Από τους συνομηλίκους του, ο Ηφαιστίων ήταν διοικητής στο μισό ιππικό των εταίρων, στα 26 του,



Πλούταρχος κατέγραψε τη διήγησή του γνήσια, αλλά δεν έγινε "από γνώμης" αλλά από αστάθειας, γράφοντας. Το πάθος του βασιλιά και το μέθος έδωσαν τη δυνατότητα να καταστραφεί ο Κλείτος.

Η τρομερή απέλπεια του Αλέξανδρου κατέκτησε τους μέδρες. Δεν έφραγε μήτε φρόντισε τον εαυτό του. Οι φίλοι του αναστατώθηκαν και έφεραν μάντιες και φάρμακους, για να τον ηρεμήσουν. Ο πιο πετυχημένος ήταν ο Αγίστανδρος, που του είπε τα εξής: Έτυχε η γέφυρά του συμποίου να είναι ακρωμαμένη στον Διόνυσο και οι Μακεδόνες θυσίαζαν σ' αυτόν. Ο Αλέξανδρος για να ποια άγνωστη αιτία θυσίασε στους Διόνυσους. Ο Κλείτος άρχισε να θυσιάζει στον Διόνυσο, αλλά τον ζήτησε ο Αλέξανδρος και δεν συμπλήρωσε τη θυσία. Ενώ πήγαινε να συναντήσει τον Αλέξανδρο, τρία πρόβατα που είχαν ήδη δεχτεί τις χοές της θυσίας ακολουθήσαν τον Κλείτο. Αυτό αναφέρθηκε στον Αγίστανδρο και σε άλλο μάντη που το θεώρησαν κακό οινό. Τότε ο Αλέξανδρος τους διέταξε να θυσιάσουν για την ασφάλειά του Κλείτου. Αλλά άρχισε το συμποίο και, αντί να συμβληρώσει τη θυσία, ο Κλείτος πήγε στο συμποίο. Ο Αγίστανδρος πίστευε ότι η οργή του Διονύσου που δεν τιμήθηκε από τον Αλέξανδρο και τον Κλείτο προκάλεσε τα γεγονότα που ο θεός προκαθόρισε. Ο Αγίστανδρος έπεισε τον Αλέξανδρο. Θυσίασε στον Διόνυσο και άρχισε να δέχεται τροφή.

Όλο το επεισόδιο αποκάλυψε τις εντάσεις ανάμεσα στους παλαιούς φίλους και τους νεότερους και τα αισθήματά τους προς τον Αλέξανδρο. Οι γέροι αισθάνονταν ότι είχε μειωθεί η θέση τους με την προαγωγή νεότερων τους. Από τους συνομηλίκους του, ο Ηφαιστίων ήταν διοικητής στο μισό ιππικό των εταίρων, στα 26 του,



στο τείχος κι άλλοι σπάζοντας μια πύλη, και πιστεύοντας ότι ο Αλέξανδρος ήταν νεκρός, σκότωσαν τους άντρες μέσα στην ακρόπολη.

Ο Αλέξανδρος επέζησε χάνοντας πολύ αίμα. Όταν εμφανίστηκε πάλι στο στρατό, όλοι ζητωκραύγασαν χαρούμενοι και τον στεφάνωσαν με κάθε άνθος της ινδικής γης. Όλες οι δυνάμεις ήταν τώρα συγκεντρωμένες στη συμβολή του Υδραώτη και του Ακεσίνη. Ο Αλέξανδρος ήταν στην ανάδραση, όταν οι τρομερές αλώλεις των Μαλλών άρχισαν να έχουν αποτέλεσμα. Οι Μαλλοί, οι Οξυδράκες, οι Σόγδοι και άλλοι, έως την εμβολή του Ακεσίνη με τον Ινδό, έστειλαν πρέσβεις και δώρα και δέχτηκαν την επικυριαρχία του. Η μόνη φυλή που δεν τον δέχτηκε υποτάχτηκε από τον Περίκιμα. Στην αυτήν τη συμβολή όρισε το νότιο σύνορο της σατραπείας του Φιλίππου και του έδωσε μια φρουρά που περιλάμβανε όλους τους Θράκες. Ίδρυσε μια νέα πόλη, την Αλεξάνδρεια στην Οττηνή, με ναυπηγεία. Ο Αλέξανδρος διείδε τη σημασία των πολλών πλωτών ποταμών για το εμπόριο, που οι Ινδοί μέσα από τις διαμάχες τους δεν είχαν αναπτύξει. Η περιοχή δυτικά του Ινδού που κατέλαβε ο Κρατερός προσαρτήθηκε στην Αραχωσία.

Συνεχίζοντας τον πλου στον Ινδό, δέχτηκε την υποταγή κι άλλων λαών και ίδρυσε κι άλλη πόλη με ναυπηγεία κοντά στην πρωτεύουσα των Σόγδων. Ο ποταμός έρρεε όχι μακριά από την έρημο του Θαρ και η εύφορη χώρα ήταν στα δυτικά. Εκεί, κυβερνούσε ο Μουσικάνος στην πλουσιότερη χώρα της κοιλάδας του Ινδού. Μια και ο Μουσικανός δεν έστειλε πρέσβεις, ο Αλέξανδρος επιβίβασε μια δύναμη στο στόλο του, έπλευσε γρήγορα κάτω, κι έφτασε στο βασιλείο του πριν ο Μουσικανός ακούσει καν για την άφιξή του. Εντυπωσία







## ΜΕΤΑΞΕΛΛΕΙΑΝΑΡΟΥ

πείας δεν τα διοικούσε ο σαράκτης αλλά ένας ανεξάρτητος διοικητής. Μια δύναμη 10.000 ανδρών στη Μηδία Κοίνου, και στο επιτελείο του ήταν δύο αξιωματικοί που ζητάλκης και ο Αγάθων. Ο Αλέξανδρος στα Γαγγάρια, ο εάτονα, διέταξε αυτούς τους αξιωματικούς που το άνθος του στρατού τους αξιωματικούς, μετά από παρατηριότητες είχαν κατηγορηθεί για ληστείες και φέρον ομους. Ο Κλέανδρος και ο Ζιτάλκης θεωρήθηκαν ένοχοι και εκτελέστηκαν. Μετά από έρευνα στη Μηδία βέοοσώνης εντυπωσίασε τους πάντες.

Ο Αλέξανδρος οκότευε να ενοστρατεύσει στην Ασία, επομένως επιδίωκε να εξασφαλίσει καλή διοίκηση στο βασίλειο της Ασίας, ενόσω έλειπε. Οι περιουσιότερες ενεργειές του του 324/23 έχουν να κάνουν μ' αυτήν την προοιτάθεια. Το κέντρο του διοικητικού και οικονομικού ελέγχου θα ήταν επικεντρωμένο στην περιοχή με ταξί του Περιοικού και της Καστίας. Γι' αυτόν το λόγο ανέπτυξε τη θαλασσοκρατορία στον κόλπο και έκανε βάση του στόλου του τη Βαβυλώνα. Η μόνη στρατιωτική του επιχείρηση ήταν ενάντια στους λαούς που ζούσαν σε ορεινά βουνά και έκαναν επιδρομές στους κάτοίκους των πεδιάδων. Ο Αλέξανδρος στους καλίδροσε πόλεις, ώστε να μην είναι νομάδες αλλά γεωργοί και να σταματούν να κάνουν επιδρομές. Από αυτές τις

## ΜΕΤΑΞΕΛΛΕΙΑΝΑΡΟΥ

λυστ  
Αγιστ  
Ινδία,  
ποταμ

Το

βερνη  
νο αν

Ο Ηφ

Ασίας

σαρό

ατολί

Αλέξ

ο Αλέ

κό το

Μακε

μυήθ

ξάνδ

ου και

ρωτής

τό ποι

Έλλη

Υπηρε

τολογ

ξάνδ

ήταν ο

καθώς

ήταν τ







τρόπολη, όπως δείχνει το γράμμα. Μ στο νόμισμα. Ο Αλέξανδρος ήταν σε θέση να σταθεροποιήσει τη σχέση χερσού και αργύρου, ώστε να αποφύγει τον πληθωρισμό ελέγχοντας την παραγωγή νομισμάτων. Η αλλαγή από την ανταλλακτική στην καπιταλιστική κοινωνία ήταν γρήγορη και αποτελεσματική.

Μερικοί έχουν σχολιάσει ότι, αν ο Αλέξανδρος ζούσε, θα άλλαζε πλήρως το σύστημα διακυβέρνησης στην Ασία. Δεν φαίνεται να είναι έτσι. Η μόνη ενδελεχής λύση ήταν το αντιπροσωπευτικό σύστημα του Κοινού των Ελλήνων. Αλλά αυτό το σύστημα δεν φαινόταν να πετυχαίνει στην Ασία. Ενώ τα μέλη του Κοινού είχαν κοινή γλώσσα και ζούσαν κοντά, οι Ασιάτες μιλούσαν αμέτρητες γλώσσες και ήταν πράγματι διασκορπισμένοι. Ο συνδυασμός ενός αυτοκράτορα με ένα εξελεγμένο σύστημα σατραπειών και με πλήρη τοπική αυτοδιοίκηση ήταν στα χέρνια του Αλεξάνδρου αποτελεσματικό και αποδεκτό. Ο σκοπός του ήταν κατανοητός, και αυτό φαίνεται από ένα χωρίο στη διήγηση του Αλεξάνδρου, όπου μετά το θάνατο του Δαρείου ο Αλέξανδρος εμφανίζεται να λέει στους Πέρσες: “Ο καθένας ως ασκεί τη θρησκεία και τα ήθη του, τους νόμους και τα έθιμα. Αυτά που είχατε στα χέρνια του Δαρείου. Ας μείνει ο καθένας Πέρσης στον τρόπο που ζει και ως ζει μέσα στην πόλη του. Σκοπεύω να κάνω τη χώρα πλούσια και να κάνω τους περσικούς δρόμους ειρηνικά και ασφαλή κανάλια για το εμπόριο”.

Τέτοια προοπτική ειρήνης, ευμάρειας και προόδου δεν υπάγχει ακόμη και σήμερα σε πολλά μέρη του κόσμου.



γνωστών με επιφανείς Μακεδόνες. Μία κόρη του Λαγέρου και μία κόρη του Περραιφίου του, Αγορεύουση έχου, παντρεύτησαν τον Αλέξανδρον. Οι γάμοι έγιναν με τον περραιφίον τούτον, όπου ο γαμπρός φιλόνειε τη νύφη. Στα Σόβουα ο Αλέξανδρος μετέτρεψε σε νόμιμους γάμους τις σχέσεις που διετηρούσαν 10.000 στρατιώτες του με Αοιάνους γυναίκες. Τους έδωσε γαμήλια δώρα. Ήταν γνωστό ότι πολλοί Μακεδόνες χριστοτούσαν λεφτά σε Αοιάνες εμπόρους. Υπήρχε μαζή ελπίδα να τα επιστρέψουν. Ο Αλέξανδρος εξόφλησε πλήρως τα χρέη, χωρίς να ζητήσει επιστροφή τους. Με κάθε τρόπο ο Αλέξανδρος χειριζόταν τους Μακεδόνες και τους Αοιάνες ως ισότιμους σε κάθε οτιδήποτε και σε υποχρεώσεις.

Ήταν στα Σόβουα το 324, όταν οι σατράπες του έφταναν από τις νέες πώλεις 30.000 νέους, ώριμους, στην ίδια ηλικία. Αυτοί ήταν οι *Επίγονοι*. Ο Αλέξανδρος είχε αρχίσει την εκπαίδευσή τους το έτος 330/29. Ήταν τότε στο εικοστό τους έτος. Ήταν εξοπλισμένοι με μακεδονικά όπλα και ήταν ασκημένοι στην τέχνη του πολέμου με τον μακεδονικό τρόπο. Παράδειχτηκαν μερικοί στο βασίλειά και έδειξαν θαυμαστή δεξιότητα και ακρίβεια στους οχηματισμούς τους. Εκπαιδευμένοι ως οαριόφοβοι και νηγετώντας σε παράλληλες μονάδες με τους πάλαιους φαλαγγίτες, ήταν οι περαιοότεροι από τους λαούς και διεκδικούσαν τη θέση τους. Γι' αυτό ο Αλέξανδρος τους έλεγε *επιγόνους*. Ήταν η νεότερη γενιά, οι *διδάχοι*. Τους χειριζόταν για την εκουρατία στην Αραβία, όπου θα διέθετε λίγους Μακεδόνες φαλαγγίτες. Έτσι επίσης συμπλήρωνε την επιθυμία του να έχει σε ισότιμη βάση Αοιάνες και Μακεδόνες.

Οι Μακεδόνες φαλαγγίτες πέντως το αντιμετώπιζαν διαφορετικά. Ήταν ο αναγνωρισμένος απ' όλους εκά-



κτός στρατός του Αλέξανδρου και είχαν επόξια, αυτή τη θέση μετά από χρόνια αποσιωμένη και υπόλοιπη θηρία. Αντέδρασαν στην άφιξη των επιόνων και φοβήθηκαν ότι τελικά στο μέλλον θα τους αντικαθιστούσαν. Ο θόμος τους στράφηκε προς τον Αλέξανδρο. Είχε ήδη προσβάλει τους Μακεδόνες με το ασιευτικό του νόσημα, με το περσικό τυπικό του, με τους μαζικούς γόμους και την ανάμειξη Ασιατών στο ιππικό των εταίρων, ακόμη και στη βασιλική φρουρά, και στον εξοπλισμό τους με τη μεκεδονική λόγχη. Λίγα μπορούσε να κάνει ο Αλέξανδρος για να τους καθησυχάσει. Συγκάλεσε συνέλευσις, αλλά ήταν ατείθαρχοι.

Η κρίση ήρθε στην ΐσση, το καλοκαίρι του 324. Ο Αλέξανδρος είχε αποφασίσει να στείλει στη Μακεδονία τους απόμαχους Μακεδόνες είτε λόγω ηλικίας είτε λόγω τραυμάτων. Ήταν αρκετές χιλιάδες κι εκτός από μερικούς ιππείς ήταν οι περισσότεροι φαλαγγίτες παρά ιππικού. Η αντίδρασή τους δεν ήταν χαρά, επειδή γυρνούσαν στην πατρίδα, αλλά θυμός, επειδή τους έδωχνε σαν άχρηστους. Ύπηρχε ανάμεσα σε άλλους θυμός, επειδή ο Αλέξανδρος θα τους έδωχνε και θα έπαιρνε Ασιάτες στη θέση τους. Μέσα στη γενική κατακαυγή φώναξαν στον Αλέξανδρο να τους στείλει όλους πίσω και να πάει στον πόλεμο με τον πατέρα του, δηλαδή τον Άμωνα. Αυτός και οι διοικητές του κατέβηκαν κάτω στον κόσμο και ξεχώριζαν τους πιο έξαλλους. Τους συνέλαβαν οι υπασπιστές. Δεκταρείς χωρίστηκαν, για να εκτελεστούν για ανταρεία.

Στη σωτή που ακολούθησε, ο Αλέξανδρος μίλησε με λόγια που διασώθηκαν από τον Αργιανό. Σε περίληψη,



ανέφερε τις υπηρεσίες του Φιλίππου, και ειδικότερα την ανάβαση των Μακεδόνων από τη φτώχεια στην ηγεσία του κόσμου, στην κατάκτηση κάθε θάλασσας και στεριάς, στους κατόχους του πλούτου της Περγίας και της Ινδίας. Ο ίδιος δεν εξαιρούσε τον εαυτό του από τους ίδιους. Είχε τραυματιστεί τόσο συχνά όσο και οι ίδιοι· ζούσε πιο ταπεινά από τους περισσότερους και είχε κερδίσει δόξα γι' αυτούς και τους νεκρούς τους. Σκοπός του ήταν να στείλει στην πατρίδα τους απόμαχους. Ας γυρίσουν όλοι πίσω και ας αναγγείλουν ότι εγκατέλειψαν το βασίλειό τους στο έλεος των κατακτημένων.

Μετά το λόγο του ατέκλεισε από τις ακροάσεις του τους Μακεδόνες επί δύο ημέρες και την τρίτη μέρα συγκάλεσε τους Πέρσες και τους ανέθεσε τη διοίκηση των ασιατικών μονάδων, που δεν είχαν ασκηθεί μόνον στα μακεδονικά όπλα αλλά είχαν και μακεδονικά ονόματα: πεζεταίοι, ασθεταίοι, εταίοι και λοιτά. Οι Πέρσες διοικητές ήταν οι άνθρωποι του και μόνο αυτοί είχαν το δικαίωμα να τον ασπάζονται. Γύρισε την πλάτη του στους Μακεδόνες. Αλλά αυτοί δεν το άντεξαν. Έβριξαν τα όπλα τους μπροστά στη σκηνή του απεικονόμενου και τον παρακαλούσαν να τους δείξει οίκτο. Βγήκε έξω γρήγορα και βλέποντάς τους τόσο ταπεινωμένους, δεν κέρδησε τα δάκρυά του. Ένας επιφανής εταίρος παραπονεθήκε που δέχνει αγάπη μόνο στους Πέρσες και αφήνει να τον ασπάζονται, ενώ δεν δίνει αυτό το προνόμιο στους Μακεδόνες. Ο Αλέξανδρος φώναξε “είστε όλοι άνθρωποι μου” και οι εταίοι, κι όποιος άλλος ήθελε, ασπάζθηκαν τον Αλέξανδρο. Οι Μακεδόνες γύρισαν στο στρατόπεδό τους χαρούμενοι, τραγουδώντας το τραγούδι της νίκης. “Μετά ο Αλέξανδρος θυσίασε στους συνήθεις θεούς”.



νε δύο θεμελιώδεις θεσμικές αλλαγές.

Με τις δυνάμεις του στα Σούσα, ο Αλέξανδρος κήρυξε ότι όλοι οι εξόριστοι, εκτός από αυτούς που ήταν ιερόσυλοι ή από τη Θήβα, θα επέστρεφαν στις πατρίδες τους αποκαταστημένοι. Επέλεξε τη μέθοδο να γίνεαταιώς γνωστή η πρόθεσή του, επειδή ενεργούσε προσωπικά και όχι σε συνεργασία με το Κοινό των Ελλήνων. Μια επίσημη αναγγελία υπό τύπον επιστολής διαβάστηκε στους Ολυμπιακούς Αγώνες τον Ιούλιο, όταν 20.000 εξόριστοι ήταν στο ακροατήριο. Η επιστολή έλεγε: “Ο Αλέξανδρος προς τους εξορίστους των πόλεων. Θα είμαστε υπεύθυνοι για την επιστροφή σας. Γράψτε με στον Αντίπατρο γι’ αυτό, ώστε να πείσει τις πόλεις που πιθανόν αग्νηθούν να σας δεχτούν”. Αυτή η αναγγελία στους εξόριστους ήταν μια εντολή προς τις πόλεις. Ένα διαφορετικό έγγραφο στάλθηκε σ’ αυτές υπό τύπον εντολής, που θα οδηγούσε σε διαπραγματεύσεις ανάμεσα στην πόλη και στον Αλέξανδρο. Το βλέπουμε σε μία επιγραφή της Τεγέας στην Πελοπόννησο. Ο στόχος του Αλεξάνδρου ήταν διπλός: να εγκαταστήσει μόνιμα τον κινούμενο πληθυσμό των εξορίστων που προκάλυψε αστάθεια και μισοφοβίες. Επίσης να συμψηλώσει τα κόμματα που πολέμούσαν το ένα το άλλο και προκαλούσαν συνεχώς στάσεις.

Τέτοια πολιτική πράξη δεν είχε μίητε προηγούμενο μήτε συνέχεια. Επηρεάσε όλες τις ελληνικές πόλεις σε διάφορους βαθμούς και χτύπησε την Αθήνα και την Αιτωλία πάνω απ’ όλες. Οι Αθηναίοι είχαν διώξει τον πληθυσμό της Σάμου το 365 και κρατούσαν το νησί. Τώρα, σαράντα χρόνια αργότερα, έπρεπε να αποδώσει το νησί στους προκατόχους. Η Αιτωλία έπρεπε να αποκαταστήσει τους Οινιάδες που είχε διώξει. Ο Αλέξανδρος δεν